

Sisekaitseakadeemia

Politsei - ja Piirivalvekolledž

Kätlin Tammeveski

KAALUTLUSÕIGUSE KOHALDAMINE ISIKUTE
KAINENEMA TOIMETAMISEL PÕHJA PREFEKTUURI
KESKLINNA POLITSEIJAOSKONNA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Siiri Pars, MA

Kaasjuhendaja:

Elmar Nurmela

Sisekaitseakadeemia

Politsei - ja Piirivalvekolledž

nõunik

Tallinn 2010

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja Piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: Mai 2010
Töö pealkiri: „Kaalutusõiguse kohaldamine isikute kainenema toimetamisel Põhja Prefektuuri Kesklinna politseijaoskonna näitel”	
Töö autor: Kätlin Tammeveski	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte:</p> <p>Töö maht koos lisadega on 75 lehekülge, töö põhiosa moodustab 59 lehekülge ja selles on 3 joonist. Kasutatud kirjanduse loetellu kuulub 59 nimetust. Töö on kirjutatud eesti keeles. Töö vormistamisel on aluseks võetud „Üliõpilastööde koostamise ja vormistamise juhend”, kinnitatud rektori 02.12.2009 käskkirjaga nr 6.1-6/212.</p> <p>Uurimistöö eesmärk on välja selgitada, milliseid asjaolusid tuleks arvestada kaalutusõigust kohaldades isikute kainenema toimetamisel ning uurida, kas praktikas lähtutakse kaalutusõigusest. Eesmärgist lähtuvalt on töös püstitatud üks hüpotees: Isiku kainenemisele toimetamisel ei kohaldata kaalutusõigust politseiseaduse kehtivuse ajal ning mittekasutamine jätkub politsei ja piirivalve seaduse rakendamisel.</p> <p>Töö esimeses osas tutvustatakse haldusmenetluse olemust ning selgitatakse kaalutusõiguse põhimõtet ning selle kohaldamist haldusmenetluses.</p> <p>Töö teises osas käsitletakse isikute kainenema toimetamise regulatsioone lähiminevikus - haldusõiguserikkumiste seadustiku ja politseiseaduse kehtivuse ajal ning antakse ülevaade kaalutusõiguse kohaldamisest isikute kainenema toimetamisel politsei ja piirivalve seaduse ajal.</p>	

<p>Kolmandas ja neljandas peatükis võetakse tähelepanu alla uurimismeetodid, milleks olid isiku kainenema toimetamise protokollide vaatlus ning politseiametnike anketeerimine ning antakse ülevaade uuringu tulemustest, tuues välja autoripoolsed ettepanekud.</p>	
<p>Uurimistöö tulemusi ja materjale saab kasutada haldusmenetlusalaste koolituste ning täiendavate uurimuste läbiviimiseks haldusmenetluse läbiviimise põhimõtteid rakendatavates valdkondades.</p>	
<p>Võtmesõnad : põhiõigused, haldusmenetluse põhimõtted, kaalutusõigus, isikute kainenema toimetamine, vahetu oht, enese ja teiste ohustamine.</p>	
<p>Ключевые слова: основные права, принципы административного производства, дискреционное право, помещение лиц на вытрезвление, непосредственная опасность, подвергание опасности себя и других.</p>	
<p>Säilitamise koht:</p>	
<p>Kaitsemisele lubatud</p>	
<p>Kolledži direktor:</p>	<p>Allkiri:</p>
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p>	
<p>Juhendaja: Siiri Pars</p>	<p>Allkiri:</p>
<p>Kaasjuhendaja: Elmar Nurmela</p>	<p>Allkiri:</p>

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISEKAITSEAKADEEMIA	2
SISUKORD	4
SISSEJUHATUS.....	6
1. KAALUTLUSÕIGUS HALDUSMENETLUSES	10
1.1 KAALUTLUSÕIGUSE KIJUNEMINE EESTI ÕIGUSES	11
1.2 KAALUTLUSÕIGUSE MÕISTE JA LIIGID	12
1.3 KAALUTLUSÕIGUSE TEOSTAMISE PIIRID.....	13
1.4 KAALUTLUSVEAD	14
2. ISIKUTE KAINENEMISELE TOIMETAMINE	17
2.1 JOOBESISUNDI MÕJU ISIKULE	17
2.2 KAINENEMA TOIMETAMINE ENNE POLITSEI JA PIIRIVALVE SEADUST	18
2.3 KAINENEMA TOIMETAMINE POLITSEI JA PIIRIVALVE SEADUSE ALUSEL	24
2.3.1 Kaalutusõigus isikute kainenema toimetamisel.....	25
2.3.2 Proportsionaalsuse põhimõtte ja kaalutusõiguse rakendamine isikute kainenema toimetamisel	27
2.3.3 Isikute kainenema toimetamise eesmärgipärasus	30
2.3.4 Kainenema toimetamise kaalutluse põhistamine.....	30
3. UURIMISTÖÖ METOODIKA.....	32
3.1 KESKLINNA POLITSEIJAOSKONNA ÜLDISELOOMUSTUS.....	32
3.2 UURIMISMEETODID	32
3.3 UURINGUTE LÄBIVIIMINE.....	33
4. UURIMISTÖÖ TULEMUSED	35
4.1 ANKEETKÜSITLUSE TULEMUSED JA ANALÜÜS.....	35
4.2 DOKUMENDIANALÜÜSI TULEMUSED JA ARUTELU	40
4.3 JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD	46
KOKKUVÕTE	51
PE3IOME	53
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	55
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	60
LISA 1. POLITSEIAMETMIKE ANKEETKÜSIMUSTIK.....	61
LISA 2. JOOBESISUNDIS ISIKU KAINENEMISELE TOIMETAMISE PROTOKOLLI VORM (POLS).....	65
LISA 3. POLS ALUSEL KOOSTATUD ISIKU KAINENEMA TOIMETAMISE PROTOKOLLIDE VAATLUSE TULEMUSED 30.06-31.12.2009.....	67

LISA 4. ISIKU KAINENEMA TOIMETAMISE PROTOKOLLI VAATLUSE TULEMUSED.....	70
LISA 5. JOOBESEISUNDIS ISIKU KAINENEMISELE TOIMETAMISE PROTOKOLLI VORM (PPVS)	73
LISA 6. PPVS ALUSEL KOOSTATUD ISIKU KAINENEMA TOIMETAMISE PROTOKOLLIDE VAATLUSE TULEMUSED	75

SISSEJUHATUS

Eesti Vabariigi Põhiseaduse (PS) § 20 kohaselt on igäihel õigus vabadusele ja isikupuutumatusel.¹ Samast sättest tulenevalt ei ole õigus vabadusele ja isikupuutumatusel siiski absoluutne õigus, PS § 20 lg 2 on loetletud vabaduse võtmise alused, mille p 5 lubab seaduses sätestatud juhtudel ja korras võtta vabaduse mh alkohooliku kinnipidamiseks, kui isik on endale või teistele ohtlik.

Käesolevas töös käsitleb autor isikute kainenema toimetamist kui ühte politsei järelevalve erimeedet, millega on politseile antud õigus riivata isikute vabadusõigust. Samas ei tohi kainenema toimetamine olla meelevaldne, vaid see peab toimuma seaduses sätestatud korras ja alusel.

Isiku kainenema toimetamine on halduskinnipidamine, mille alus ja kord on sätestatud politsei ja piirivalve seaduses (PPVS),² kuid kinnipidamise teostamisel tuleb lähtuda haldusmenetluse seaduse (HMS) põhimõtetest, sh kaalutusõiguse nõuetest.³

Isikute kainenema toimetamisel kaalutusõiguse kohaldamise olulisust on nentunud Eesti Vabariigi Riigikohus, madalama astme kohtud ning sellele on korduvalt juhtinud tähelepanu Eesti Vabariigi Õiguskantsler. Kuigi kaalutusõigus oli ka politseiseaduses (PolS),⁴ on kainenema paigutamise regulatsioon PPVS-is siiski muutunud ja seda seetõttu, et korrakaitseaduse (KKS) eelnõus toodud sätted tõsteti üle PPVS-i.⁵ Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada, milliseid asjaolusid tuleks arvestada kaalutusõigust kohaldades isikute kainenema paigutamisel ning uurida, kas praktikas lähtutakse kaalutusõigusest.

Teema on uudne, kuna varem ei ole uuritud, kas politseiametnikud isikute vabaduste piiramisel rikuvad seadust või mitte. Kuna joobes olnud isikud, kas oma eluhoiakutest või

¹ Eesti Vabariigi Põhiseadus, 28.06.1992, jõustunud 03.07.1992 – RT 1992, 26, 349 ... RT I 2007, 33, 210.

² Politsei ja piirivalve seadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012 – RT I 2009, 26, 159 ... RT I 2009, 62, 405.

³ Haldusmenetluse seadus, 06.06.2001, jõustunud 01.01.2002 – RT I 2001, 58, 354 ... RT I 2009, 27, 164.

⁴ Politseiseadus, 20.09.1990, jõustunud 08.10.1990 – RT 1990, 10, 113, kehtetu RT I 2009, 62, 405, jõustunud 01.01.2010.

⁵ Riigikogu, “Korrakaitseaduse eelnõu 49 SE seletuskiri”, www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=93502&u=20100113155343, 12.02.2010.

häbitundest ei pöördu oma õiguste kaitseks kohtusse, puudub politseisiselt sellekohane teave. Samuti seetõttu, et käesoleva töö autor, töötades Politsei- ja Piirivalveameti sisekontrollibüroos, on kokku puutunud büroosse laekunud avaldustega, milles nähtuvad politseiametnike võimalikud õigusrikkumised ning inimeste õigusteadlikkus seab kõrgemad nõudmised politseiametnikele nende igapäevatoos.

Autorit ajendas uurimust kirjutama vajadus mõista, kas patrullpolitseinikud teavad kaalutusõiguse sisu ja kas kainenema paigutamisel lähtutakse kaalutusõigusest ning kui läbiviidavast uurimusest tuleneb kaalutluseõiguse mittekasutamine, siis mis on selle põhjuseks.

Uurimistöö eesmärgist tulenevalt püstitas autor järgmise hüpoteesi:

Isiku kainenemisele toimetamisel ei kohaldata kaalutusõigust PolS kehtivuse ajal ning mittekasutamine jätkub PPVS-i rakendamisel.

Autor valis uurimistöö läbiviimiseks Kesklinna politseijaoskonna, kuna see on Põhja Prefektuuri suurim territoriaalne struktuurüksus, mis hõlmab nii Kesklinna kui ka Põhja-Tallinna linnaosa. Kesklinna ja Põhja Tallinna linnaosa politseijaoskonna kodanikkond on erakordselt suur ning samuti asub Kesklinna politseijaoskonna territooriumil palju vabaajaveetmise kohti, kus kas müüakse või tarvitatakse alkoholi.

Töö eesmärgi saavutamiseks ja hüpoteesi kontrollimiseks töö autor:

- analüüsis isiku kainenemisele toimetamist ning sellega seonduvat kaalutusõigust reguleerivaid õigusakte, samuti kaalutusõiguse kujunemist Eesti Vabariigi taasloomisest alates;
- analüüsis kohtulahendeid ning Õiguskantsleri soovitusi;
- analüüsis Põhja Prefektuuri Kesklinna politseijaoskonna ametnike poolt koostatud isiku kainenema toimetamise protokolle;
- küsitles Põhja Prefektuuri Kesklinna politseijaoskonna politseinikke, selgitamaks välja, millistele asjaoludele tuginedes võetakse vastu otsus toimetada isik kainenema.

Töös kasutati uurimismeetoditena isiku kainenema toimetamise protokollide vaatlust ning politseiametnike anketeerimist.

Kuna Põhja Prefektuuris puuduvad statistilised andmed isikute kohta, kelle kinnipidamise põhjuseks on kainenema toimetamine, ei olnud autoril võimalik välja tuua kainenema toimetatud isikute üldarvu kogu prefektuuris, ega ka politseijaoskondade lõikes eraldi. Samal põhjusel ei olnud võimalik välja tuua statistilisi andmeid viimaste aastate lõikes.

Lõputöö tulemusena selgub:

- milline on olnud isikute kainenema paigutamise regulatsioon lähiajalooliselt ning käesoleval ajal ning millised on olnud Riigikohtu ning madalama astme kohtute ja Õiguskantsleri seisukohad;
- milline on Põhja Prefektuuri Keslinna politseijaoskonna praktika isikute kainenemisele toimetamisel;
- kas politseiametnikud oskavad kohaldada kaalutusõigust ning kas ja millised on koolitusvajadused antud teemal.

Lõputöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas käsitleb autor haldusmenetluse olemust ning selgitab kaalutusõiguse põhimõtet ja selle kohaldamist haldusmenetluses. Töö teine osa annab ülevaate isikute kainenema toimetamise regulatsioonidest lähiminevikus - haldusõiguserikkumiste seadustiku (HÕS) ja PolS kehtivuse ajal ning uuritakse kaalutusõiguse kohaldamisest isikute kainenema toimetamisel hetkel kehtiva PPVS-i ajal.⁶

Töö kolmandas osas tutvustatakse uurimistöö metoodikat ning neljandas osas analüüsib autor ankeetküsitluse ning dokumendianalüüsi käigus saadud uurimustulemusi, teeb kokkuvõtavad järeldused ning esitab omapoolsed soovitusel ja ettepanekud.

Käesoleva töö kirjutamine osutus palju raskemaks kui autor algselt arvata oskas ja seetõttu kuuluvad kõige suuremad tänusõnad töö juhendajale, Siiri Parsile. Kuna töö kirjutamine langes ajale, mil alustas tööd ühendasutus – Politsei- ja Piirivalveamet, jätkus siiski S. Parsil aega lisaks oma igapäevastele töökohustustele tegeleda selle töö juhendamise,ga,

⁶ Haldusõiguserikkumise seadustik, 18.07.1992, jõustunud 01.08.1992 - RT 1992, 29, 396; kehtetu 01.09.2002 RT I 2002, 56, 350.

andes kasulikke nõuandeid, vastates autoril töö kirjutamise käigus tekkinud küsimustele ning oli lihtsalt toeks, kui autoril oli tunne, et enam üldse ei oska.

Samuti kuuluvad tänusõnad kursusekaaslastele, kes vähemal ja kes suuremal määral on olnud toeks, kas mõne hea mõtte või lihtsalt lohutava, aga samas toetava sõnaga.

1. KAALUTLUSÕIGUS HALDUSMENETLUSES

Haldusõigus on riigis kehtiva õiguskorra osa, mis reguleerib avalike ülesannete täitmist, täitevvõimu ehk avaliku halduse asutuse poolt.⁷ Haldusõiguse üldseaduseks on HMS, mille eesmärgiks on kaitsta haldusmenetluse läbiviimisel isikute õigusi haldusorgani suva eest,⁸ tagada, et isikuid koheldakse samaväärselt ning neid kaasatakse haldusemenetluse ärakuulamisega enne otsustuse tegemist, võimalusega esitada tõendeid jne. Samuti on seaduse eesmärgiks luua kord, millele haldusorgan oma tegevuses peab tuginema ning mille alusel on tagatud kohtulik kontroll haldusorgani tegevuse üle.

HMS-is kirjeldatakse haldusmenetlust halduses tehtavate õigustoimingute kaudu – haldusmenetlus on haldusorgani tegevus haldusakti või määruse andmisel, toimingute tegemisel või halduslepingu sõlmimisel. Mõistes on ammendavalt loetletud haldusabinõud, mida on haldusorganil võimalik rakendada avaliku võimu teostamisel.⁹

Haldusorgan, kelleks on üldjuhul avalik – õiguslik juriidiline isik, üksik ametnik ja ka eraisik, kes on volitatud teostama avalikku võimu, peavad oma tegevustes tuginema haldusmenetluse põhimõtetele – seaduslikkusele, proportsionaalsusele, kaalutusõigusele, vormivabadusele, eesmärgipärasusele ja tõhususele, uurimispõhimõttele ning avalikkusele ja andmekaitsele.

Kuna lõputöö eesmärgiks ei ole anda ülevaadet haldusmenetluse läbiviimisest, ei pea autor vajalikuks pikemalt peatuda haldusmenetluse üldsätetel, vaid keskendub ühele haldusmenetluse põhimõttele – kaalutusõigusele.

⁷ Anno Aedmaa, *et al*, *Haldusmenetluse käsiraamat*, (Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004), lk 36.

⁸ HMS § 8 kohaselt on haldusorgan seadusega, selle alusel antud määrusega või halduslepinguga avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutus, kogu või isik.

⁹ Anno Aedmaa ja Nele Parrest, *Ülevaatlik õppematerjal haldusõigusest*. (Tallinn: Eesti Vabariigi Riigikantselei, 2005) lk 6.

1.1 Kaalutusõiguse kujunemine Eesti õiguses

Kaalutusõiguse ehk diskretsiooni kui mõiste sünnimaaks on Preisimaa, kus see muutus aktuaalseks 19. saj seoses täidesaatva ja kohtuvõimu eraldumisega ning halduse allutamiselega kohtulikule kontrollile.¹⁰

Eesti õigusteadlastest on kaalutusõiguse problemaatikaga tegelenud doktorid Artur-Tõeleid Kliimann,¹¹ kelle vastavasisulised tööd ilmusid peaaegu 90 aastat tagasi ja Juhan Vaabel.¹²

Peale eelpoolnimetatud õigusteadlaste ei käsitletud kaalutusõiguse e diskretsiooni instituudi olemust aastakümneid ja alles 1997. aastal avaldas professor Kalle Merusk oma töö “Administratsiooni diskretsioon ja selle kohtulik kontroll”.

01.01.2000 ja 01.01.2002 kehtima hakanud halduskohtumenetluse seadustikku (HMKS) ja HMS-i oli sisse toodud mõisted suvaõigus ja kaalutusõigus.¹³

2003. aastal kaitses Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Kaire Pikamäe magistrیتööd teemal “Kaalutusõiguse kohaldamine ja selle kohtulik kontroll”.

Käesoleval ajal on tunnustatud haldusõiguse ekspertideks Õiguskantsleri nõunikud Nele Parrest, Evelin Lopman, Monika Mikiver, Tartu Ringkonnakohtu kohtunikud Ivo Pilving ja Einar Vene ning „Haldusmenetluse käsiraamatu“ üks autoritest, Anno Aedmaa.

Esmakordselt võeti kaalutusõiguse mõiste kasutusele HKMS-i § 19 lõikes 6, kus on sätestatud, et kui haldusorgan tegutseb diskretsiooni (suvaõiguse) alusel, kontrollib halduskohus, kas haldusorgan on järginud diskretsiooni piire, eesmärki, proportsionaalsust ja muid õiguse üldtunnustatud põhimõtteid.

HKMS-ist nähtub, et kaalutusõigust on nimetatud ka suvaõiguseks. Seega on kasutusel nii kaalutusõigus, diskretsioon kui ka suvaõigus. Suvaõigust on nimetanud oma õigusalastes

¹⁰ Kalle Merusk, *Administratsiooni diskretsioon ja selle kohtulik kontroll*, (Juura, Õigusteabe AS, 1997), lk 7.

¹¹ A.-T. Kliimann (1899-1941), “Vaba kaalutus ja selle kohtulik kontrollimine“, *Õigus*, 1928; „Administratiivakti teooria“, Tartu 1932, vaata ka Merusk, “Administratsiooni diskretsioon”, *ibid*, lk 9.

¹² J. Vaabel (1899-1971), „Eesti riigi maksundusõiguse probleeme“, Tartu, 1934, vaata ka Merusk, “Administratsiooni diskretsioon”, *ibid*, lk 9.

¹³ Halduskohtumenetluse seadustik, 25.02.1999, jõustunud 01.01.2000 – RT I 1999, 31, 425 ... RT I 2008, 59, 330.

töodes A.-T. Kliimann, kuid K. Merusk on leidnud, et sõna „suva“ on küllaltki mitmetähenduslik ja kohmakas ja nii kasutab tema oma töödes sõna diskretsioon.

1.2 Kaalutusõiguse mõiste ja liigid

Seadusega ei ole võimalik reguleerida kõiki üksikjuhtumeid, millega asutus oma tegevuses võib kokku puutuda. Ülereguleerimisega võib kaasneda olukord, mil seadusest võib midagi välja jääda. Samuti on ühiskond pidevas arengus. Seadusandja kehtestab reeglid, mida järgides on asutusel volitus kaaluda, millise otsuse ta teeb või milliste erinevate otsustuste vahel valib. Et haldusorgan ei saaks talle seadusega antud volitust kasutada suvaliselt, on HMS-is ette nähtud, et kaalutusõigust tuleb teostada kooskõlas volituste piiridega, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve.

HMS § 4 lõike 1 kohaselt iseloomustavad kaalutusõigust järgmised õiguslikud eeldused:

- kaalutusõiguse teostamine on omane haldusorganile;
- kaalutusõiguse teostamise volitus peab tulenema seadusest;
- kaalutusõigus võib seisneda otsuse tegemise kaalumisel;
- kaalutusõigus võib seisneda erinevate otsuste vahel valimises.¹⁴

Kaalutusõiguse mõistest on võimalik eristada, et kaalutusõigus jaguneb kaheks - valikukaalutluseks ja otsustuskaalutluseks. Valikukaalutluse puhul on seadusandja asutusele juba vastavas õigusnormis ette näinud kaks või enam õiguslikku tagajärge, mille vahel on asutusel võimalik otsuse tegemisel valida.¹⁵ Hästi iseloomustab valikukaalutlust näiteks PPVS-is toodud vahetu sunni kasutamine.¹⁶ Politseiametnik võib kohaldada vahetut sundi juhul, kui isikule kehtiva haldusaktiga ohu tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks pandud kohustuse täitmise tagamine muu haldussunnivahendiga ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik. Politseiametnikul on võimalik valida kolme erineva võimaluse vahel (kasutada füüsilist jõudu, erivahendit või teenistusrelva). Samas ei tohi unustada, et otsustamisel tuleb arvestada konkreetse juhtumi kõiki asjaolusid ning valida kõige otstarbekam õiguslik tagajärg.

¹⁴ Kaire Pikamäe, „Kaalutusõigus ja selle kohtulik kontroll“, magistritöö, Tartu Ülikooli Õigusinstituut, (2003), lk 19.

¹⁵ Monika Mikiver, *Haldusmenetlus ja haldusakti koostamine*, (Sisekaitseakadeemia kirjastus, 2002), lk 10.

¹⁶ PPVS § 26 kohaselt on vahetu sund füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõuga, erivahendiga või relvaga.

Kui valikukaalutluse puhul oli asutusel õigus valida kahe või enama õigusliku tagajärje vahel, siis otsustuskaalutluse puhul on asutusel võimalus otsustada, kas kohaldada kaalutlusnormis sisalduvat õiguslikku tagajärge või mitte.¹⁷

1.3 Kaalutlusõiguse teostamise piirid

PS § 3 lõike 1 kohaselt teostatakse riigivõimu ainult põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Asutuse kaalutlusõiguse kohaldamise volitus peab tulenema seadusest ning kaalutlusõiguse teostamine peab olema kooskõlas nii konkreetselt haldusmenetlustest kui üldistest õiguspõhimõtetest tulenevate nõuetega.

Kaalutlusõiguse teostamise piirideks on:

- kaalutlusnormist tulenevad piirid - asutus peab välja selgitama kaalutlusnormi abstraktse faktilise koosseisu ning õigusliku tagajärje.¹⁸ Välja tuleb selgitada üksikjuhtumi kõik olulised asjaolud ning võrrelda, kas need vastavad õigusnormi faktilisele koosseisule. Kui vastavad, on kaalutlusnormi kohaldamine võimalik ning kui ei, siis kaalutlusnormi konkreetse üksikjuhtumi puhul kohaldada ei saa.
- seaduse (kaalutlusnormi) eesmärk – asutus peab kaalutlusnormi eesmärgi sisustama tõlgendamise teel ja selle õiguslik tagajärg peab vastama kaalutlusnormi eesmärgile;
- põhiseaduslikud väärtused – asutuse tegevus kaalutlusõiguse teostamisel peab olema kooskõlas põhiseaduslike printsiipidega. Eelkõige tuleb lähtuda *võrdse kohtlemise põhimõttest* ja *proportsionaalsuse põhimõttest*;
- halduse enesetidumine (enesetidusus) – asutusel tuleb kaalutlusõiguse teostamisel arvestada väljakujunenud praktikaga ning enda poolt väljaantavate halduseeskirjadega;

¹⁷ Pikamäe, *Kaalutlusõigus, supra nota* 14, lk 20.

¹⁸ Abstraktne faktiline koosseis on eluline asjaolu kui eeldus, mille saabudes on midagi lubatud, keelatud või kästetud. Õiguslik tagajärg on lubamine, käsk või keeld ise. Raul Narits, *Õiguse entsüklopeedia* (Tallinn, Juura, Õigusteabe AS, 2002), lk 98.

- otstarbekuse kriteerium – asutus peab kaalutusõiguse alusel tehtud otsustus lisaks otsustuse adressaadi õiguse arvestamisele, arvestama ka sellega, milline lahend on asutusele endale kõige mõistlikum ja kasulik.¹⁹

1.4 Kaalutusvead

Kuigi HMS võimalikke kaalutusvigasid ei nimeta, on need tuletatavad kaalutusõiguse teostamisele esitatavatest nõuetest.²⁰ HMS § 4 lg 2 kohaselt tuleb kaalutusõigust teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve. Kui asutus väljub õiguslikust seotusest, on tegemist kaalutusveaga ning selline tegutsemine on õigusvastane. Kaalutusvigadeks on kaalutusõiguse mittekasutamine, selle ületamine või valekasutus (vt joonis 1).

Kaalutusõiguse mittekasutamisega on tegemist juhul kui asutus jätab kaalutusõiguse teostamata, st, et asutus kas ei saa aru, et tegemist on kaalutusnormiga või ekslikult arvab, et on seotud varsema halduspraktikaga ja lähtub sellest. Kaalutusõiguse mittekasutamisele võib viidata asjaolu, et asutus ei ole oma otsustuse põhjendamisel ära toonud konkreetseid kaalutlusi, millele ta otsustuse tegemisel tugines.

Kaalutusõiguse ületamisega on tegemist juhul, kui asutus valib sellise õigusliku tagajärje, mida konkreetse faktilise koosseisu puhul ette nähtud ei ole. Näiteks Politsei- ja Piirivalveameti peadirektoril on õigus peatada turvafirma tegevusloas märgitud turvateenuse osutamise õiguse kuni üheks aastaks (12 kuud), kui turvaettevõtja on rikkunud turvaseadust, kuid turvateenuse osutamise õiguse peatatakse hoopis 18 kuuks.²¹ Tegemist on kaalutusõiguse ületamisega, mis toob kaasa kaalutusvea.

Kaalutusõiguse ületamisega on tegemist ka juhul kui asutus arvab, et tal on kaalutusõigus, kuid tegelikult ei ole ning ka juhul, kui asutus on kohustatud tegutsema, nt ta on kohustatud valima mitmest õiguslikust tagajärjest ühe, kuid ta ei tee seda. Kõige tihedamini esinev kaalutusviga on kaalutusõiguse väär e. valekasutus. Kui asutus ei lähtu

¹⁹ Pikamäe, *Kaalutusõiguse kohaldamine, supra nota* 14 lk 23-29, vaata ka Merusk, *Administratsiooni diskretsioon, supra nota* 10, lk 31-47.

²⁰ Pikamäe, *Kaalutusõiguse kohaldamine, supra nota* 14, lk 52.

²¹ Turvaseadus, 08.10.2003, jõustunud 01.05.2004 – RT I 2003, 68, 461 ... RT I 2009, 62, 405, § 50 lg 2.

otsustuse tegemisel seaduse eesmärgist või kui ta ei kaalu otsuse tegemisel kõiki asjaolusid, tugineb oma otsustusel antud asjas mitteolulistele asjaoludele või rikub proportsionaalsuse või otstarbekuse põhimõtteid, on tegemist kaalutusõiguse väärkasutamisega.²²

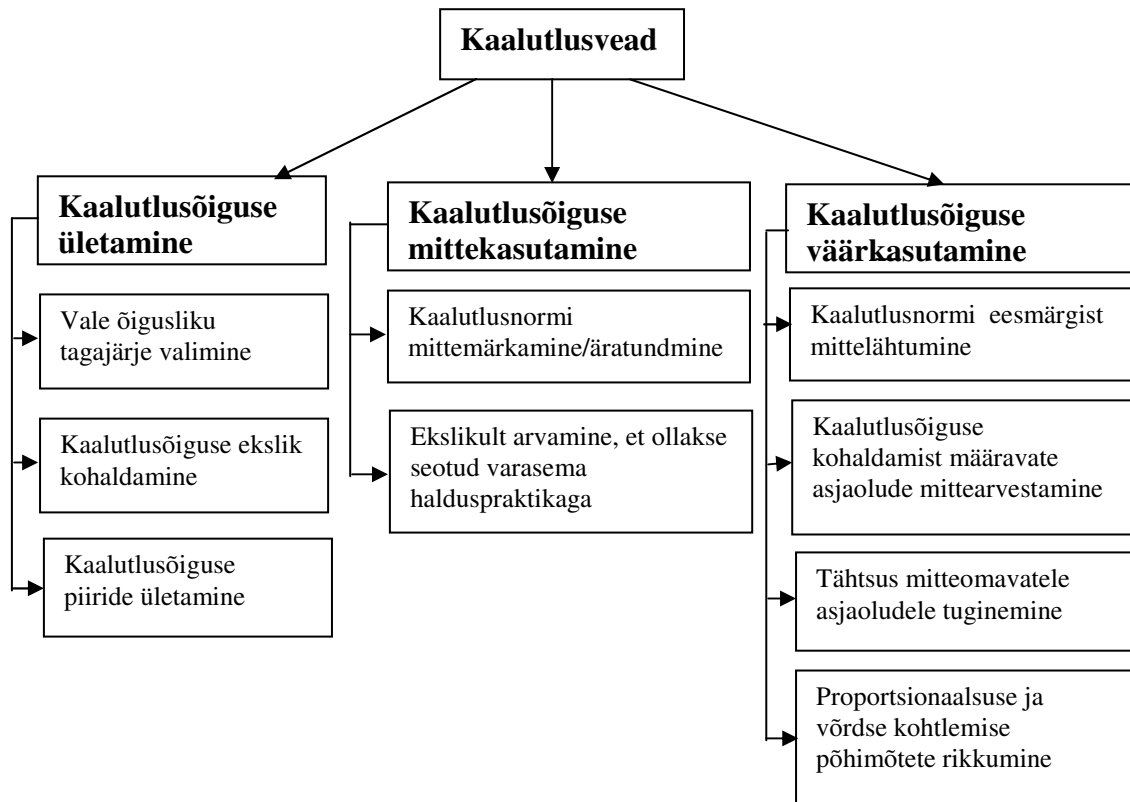
Riigikohtu halduskolleegium on haldusasja nr 3-3-1-54-03 leidnud, et juhul, kui asutus on lähtunud sobimatutest või ebaõigetest kaalutlustest või jätnud mõne olulise aspekti tähelepanuta, võib olla tegemist olulise kaalutusveaga.²³

Kaalutusõiguse teostamise õiguspärasuse kontrolli teostab halduskohus. Riigikohtu halduskolleegium on käesoleval aastal teinud otsuse 17 kaalutusmenetlusega seonduvas kohtuasjas. 2009. aastal tegi halduskolleegium otsuse 65 kohtuasjas, mille otsustes oli ära märgitud kaalutusõiguse või diskretsiooniõiguse kohaldamine. Samas 2006. aastal oli vaid 44 sellist kohtuasja, mistõttu võib järeldada, et inimeste õigusteadlikus on tõusnud ja oma õiguste kaitseks pööratakse järjest rohkem kohtu poole.²⁴

²² Monika Mikiver ja Triin Roosve, *Haldusõigus. Üldosa*, (Siseakadeemia kirjastus, 2002), lk 25-26; Monika Mikiver, *Haldusmenetlus*, *supra nota*, 15, lk 32, Kaire Pikamäe, “Kaalutusvigadest”, 14 *Juridica* (2006), nr 2, 75-83, lk 77-82; Aedmaa, *Haldusmenetluse käsiraamat*, *supra nota* 7, lk 280-290.

²³ *Eesti Looduskaitse Seltsi, Tiina Timpmani, Henri Väre, Ülle Kuldkepi ja Aavo Pärnsalu kaebused Pärsti Vallavolikogu 21. augusti 2002. a otsusega nr 278 kehtestatud detailplaneeringu tühistamiseks*, halduskolleegiumi asi nr 3-3-1-54-03, Riigikohtu halduskolleegium, kohtuotsus, 14.10.2003.; *Korteriühistu Tiiru Tosin kaebus Keila Linnavolikogu otsuse tühistamise ja detailplaneeringu kehtestamiseks kohustamise*, halduskolleegiumi asi nr 3-3-1-96-02, Riigikohtu halduskolleegium, kohtuotsus, 06.11.2002, p 18.

²⁴ Andmed Riigikohtu kodulehelt www.nc.ee, kasutades lahendite otsingut ning sisestades otsingusse märksõnadeks „kaalutusõigus“ või „diskretsiooniõigus“, 06.05.2010.

Joonis 1. Kaalutusvead (allikas: autori poolt koostatud joonis)

2. ISIKUTE KAINENEMISELE TOIMETAMINE

2.1 Joobeseisundi mõju isikule

Alkoholi, narkootilise või psühhotroopse või muu sarnase toimega aine tarvitamine juba väikestes kogustes pärsib inimese kesknärvisüsteemi. Oma kättesaadavuse ja suhteliselt odava hinna poolest on peamine joobeseisundi põhjustaja alkohol. Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel Konjunktuuriinstituudi poolt läbiviidud uuringust nähtub, et Eesti elanikud tarbisid 2008. aastal 11,9 liitrit puhast alkoholi elaniku kohta.²⁵ Eelmise, st 2009. aasta kohta veel sellekohaseid uuringuid pole avalikustatud.

Alkohol mõjub ajule pidurdavalt, pärssides pidurdusmehhanismi, mis on vajalik enesekontrolliks, tegelikkuse adekvaatseks tunnetamiseks ja selle häireteta reguleerimiseks. Kainel inimesel on tahteline käitumine, inimene teadvustab ja kontrollib oma käitumist vastupidiselt joobeseisundis isikule. Joobeseisundis inimese meeleolu tõuseb, aga samas võib see ka kiiresti muutuda kurbuseks, ägeduseks või vihahooks ja kuna ta ei suuda ennast kontrollida, võib ta oma agressiivse käitumise ja olekuga kujutada ohtu teistele isikutele. Keskmises joobes isik annab küll aru, mis toimub ta ümber, kuid ta kaotab kriitikameele oma tegude suhtes, isikul on ebaselge artikulatsioon ja tajutavad koordinatsiooni- ja tasakaaluhäired – isik ei suuda sirgelt seista, kõnnak on taaruv ja tuigerdav, vajab kõndimiseks lisatuge. Isik võib olla kontaktne, kuid tal võib esineda nn joobemälulünki, nt ta ei mäleta, kus ta viibib või kus elab, ta ei taju, kas on hommik või õhtu, st isik ei orienteeru ajas ja kohas.

Raske joobe puhul häiruvad psüühilised funktsioonid veelgi, isik ei taju ümbritsevat, ta ei oska öelda, kes ja kus ta on ning kus ta elab. Isiku mõttekäik ja kõne on kaootiliselt katkendlikud ning artikulatsioonihäirete tõttu ei ole võimalik isikust aru saada. Isikul esinevad tugevad koordinatsiooni- ja liikumishäired, oluliselt on raskendatud püstiseismine

²⁵ Eesti Põllumajandusministeerium, "Eesti alkoholiturg 2008.aastal",(2009), www.agri.ee/public/juurkataloog/Pollumajandus_ja_toiduturg/2008/Eesti_alkoholiturg_2008._aastal.pdf, 13.02.2010.

ja liikumine, tavaliselt sellises seisundis isikud kukuvad ja ei suuda enam ilma kõrvalise abita tõusta. Kukkumise tagajärjel võivad isikud saada raskeid tervisekahjustusi. Külmal ajal või libedusega kukkunud isikul on külmumise oht, sest ilma kõrvalise abita ei ole ta võimeline püsti tõusma ning alkoholist tingituna ta ei taju külma, tekib unisus ning isik jääb magama. Samuti tugeva joobeseisundi tõttu avalikku kohta magama jäänud isik võib langeda kuriteo ohvriks.²⁶

2.2 Kainenema toimetamine enne politsei ja piirivalve seadust

Igäühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatusel.²⁷ See on üks tähtsamaid põhiõigusi, mida nimetatakse ka vabadus- ehk tõrjepõhiõigusteks. Vabaduspõhiõigused garanteerivad üksikisikule otsustamisevabaduse ning kaitsevad teda riigi sekkumise eest selle vabaduse teostamisel.²⁸

PS § 20 lõikes 2 on loetletud vabaduse võtmise lubatud alused ning punkt 5 lubab seaduses sätestatud juhtudel ja korras võtta vabaduse alkohooliku kinnipidamisel, kui isik on ohtlik endale või teistele. Lisaks tuleneb PS § 11 teisest lausest, et põhiõiguste piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Sellest sättest tuleneb proportsionaalsuse põhimõte, mille kohaselt peab iga põhiõiguse riive olema legitiimse eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas.²⁹ Vabaduse võtmist õigustavate asjaolude loetelu PS § 20 lõikes 2 langeb suures ulatuses kokku Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artikli 5 lõike 1 punktiga e.³⁰ Nii PS kui ka EIÕK on kasutusel mõiste *alkohoolik*, kuid Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) on selgitanud, et *alkohoolik* EIÕK art 5 mõttes ei tähenda kitsalt

²⁶ Anu Adams, *et al*, *Kohtuarstiteadus* (Tallinn: Europrint, 2007), lk 178-179; lk 205-206; Talis Bachmann, Rait Maruste, *Psühholoogia alused*, teine, täiendatud trükk, (Tallinn Kirjastus Ilo 2003), lk 128; lk156-157; lk 206-209.

²⁷ PS § 20 lg 1.

²⁸ Eerik-Juhan Truuväli, *et a,l Eesti Vabariigi Põhiseadus: Kommenteeritud väljaanne*, teine täiendatud väljaanne (Tallinn: Juura, 2008), lk 82.

²⁹ *Tallinna Ringkonnakohtu taotlus tunnistada käibemaksuseaduse § 18 lg 8 teine lause kehtetuks*, põhiseaduslikkuse järelevalve asi nr 3-4-1-1-02, Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium, kohtuotsus, 06.03.2002, p 15.

³⁰ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms], 04.11.1950, (Eesti suhtes jõustunud 16.04.1996 – RTII, 11.05.2000, 11,57).

mõistetavat meditsiinilist diagnoosi, vaid hõlmab ka isikud, kes alkoholijoobe tõttu kujutavad ohtu endale või teistele.³¹

Kuna isikut võib kainenemisele toimetada vaid seaduses sätestatud juhtudel, annab autor järgnevalt ülevaate seadustest, mis käesoleval hetkel ning selle lähiminevikus reguleerisid kainenemisele toimetamist ning analüüsib, kas vaadeldavad sätted sisaldasid ka kaalutlusõigust või mitte.

HÕS jõustus 01.08.1992 ning kehtis kuni 31.08.2002. HÕS-ile eelnes Eesti NSV administratiivõiguserikkumiste koodeks,³² mis kehtis aastatel 1985-1992 ning milles kainenema toimetamine oli administratiivõiguserikkumiste asjade menetluse tagamise abinõuks. Kainenemisele toimetati isik, kes oma joobnud oleku tõttu avalikus kohas solvas inimväärikust ja ühiskondlikku moraalitunnet.

HÕS-is oli isikute kainenemisele toimetamine samuti üheks haldusõiguserikkumiste asjade menetluse tagamise abinõuks. HÕS § 233 lõige 3 sätestas, et joobeseisundis haldusõiguserikkuja,³³ kes joobnud oleku tõttu võis ohustada teisi või iseennast või osutada kuriteo ohvriks, toimetati raviautusse või politsei arestimajja või arestikambrisse. See tähendas, et kainenemisele toimetatav isik oli haldusõiguserikkuja ning kainenemisel koostati tema suhtes haldusõiguserikkumiste protokoll ning isik võeti vastutusele HÕS § 150 alusel.³⁴

Politseil oli õigus avalikus kohas joobeseisundis viibiv isik, kes ei käitunud agressiivselt ning kelle isik oli tuvastatud ja kes elas samas asutusüksuses või linnaosas, toimetada koju täiskasvanud pereliikme hoole alla.

Kainenemisele võis toimetada isiku, kes oli keskmises või raskes joobeastmes ning kellel esines joobest tulenevalt vähemalt üks alljärgnevates asjaoludes:

- agressiivse käitumisega;

³¹ Õiguskantsleri Kantselei, "Soovitus Politseiametile õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks seoses isiku kinnipidamise, tema suhtes ohjeldusmeetmete kasutamise ning kainenemisele paigutamise", 2008 www.oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/02_Soovitus_Politseiametile_igusp_rasuse_ja..._kainene_misele_paigutamise_m_rts_2008.pdf, (08.01.2010).

³² Eesti NSV administratiivõiguserikkumiste koodeks, Tallinn, Eesti raamat 1986.

³³ HÕS § 5 lg 1 – haldusõiguserikkuja on haldusõiguserikkumise toimepannud füüsiline isik, kes kuulub haldusvastutusele võtmisele.

³⁴ HÕS § 150 – alkoholsete jookide pruukimine avalikus kohas või avalikku kohta joobnud olekus ilmumine.

- märgatavate koordineerimishäiretega;
- orienteerumis- või liikumisvõimetu.

Joobe tuvastamise õiguslikuks aluseks oli Vabariigi Valitsuse 27.11.1992 määrusega nr 326 kinnitatud "Joobeseisundi tuvastamise juhend".³⁵ Juhend oli kehtestatud üldjuhul joobeseisundi tuvastamiseks neil isikutel, kes panid haldusõiguserikkumise toime transpordis või teedemajanduses (HÕS 9. peatükk), kuid laienes ka juhendis nimetatud isikutele, kui joobeseisundi tuvastamine toimus ametiisiku nõudmisel. Isikute kainenema toimetamisel oli joobe tuvastajaks politseiametnik ehk ametiisik. Autori arvates võis eelpool nimetatud juhendit kasutada ka joobe tuvastamiseks haldusõiguserikkujatel, kes toimetati kainenema, sest neid võis paigutada juhendis nimetatud isikute alla, kelle joobe tuvastati politseiametniku nõudmisel.

Lisaks kinnitati Politseiameti peadirektori 08.04.1993 käskkirjaga nr 76 "Eeskiri alkoholi- või narkojoobes olevate isikute kainenemisele või politseiautuse kainenemiskambris paigutamise ja hoidmise kohta" (edaspidi Eeskiri). Eeskirja kohaselt toimetati kainenemisele isik, kes rikkus HÕS § 150 sätteid, viibis keskmises või raskes joobes tänavail või teistes avalikes kohtades ning häiris oma olekuga või käitumisega kaaskodanikke, samuti isik, kes joobe tõttu olid kaotanud võime orienteeruda ümbruses ja iseseisvalt liikuda.³⁶ Eeskirja Lisas nr 4 oli ära toodud joobe määramiseks abimaterjal, milles olid kirjeldatud visuaalsel teel kerge, keskmise ja raske joobe tunnused ning sooritatavad katsed. Kuna HÕS § 233 lõige 3 nägi ette, et joobeseisundis haldusõiguserikkuja toimetatakse kainenemisele, arvab autor, et HÕS kehtivuse ajal toimetati isik kainenemisele eeskätt seetõttu, et ta oma joobes olekuga avalikus kohas ei solvaks inimväärikust ja ühiskondlikku moraaltunnet. HÕS § 233 andis politseiametnikule võimaluse teatud tingimustel toimetada isik koju, mis tähendab, et sisuliselt olid politseiametnikud kohustatud kasutama kaalutusõigust, olgugi, et HMS, kus oli esmakordselt sisse toodud *kaalutusõigus*, jõustus alles 2002. aastal.

³⁵ Joobeseisundi tuvastamise juhend, Vabariigi Valitsuse 27.11.1992 määrus nr 326, RT, 14.12.1992, 52, 652 (kehtetu määrus).

³⁶ Eeskiri alkoholi- või narkojoobes olevate isikute kainenemisele või politseiautuse kainenemiskambris paigutamise ja hoidmise kohta, Politseiameti peadirektori 08.04.1993 käskkiri nr 76 (kehtetu käskkiri).

PolS jõustus 08.10.1990, kuid isikute kainenemisele toimetamine sätestati PolS-is 01.09.2002 jõustunud redaktsiooniga.³⁷ Vajadus isikute kainenemisele toimetamise regulatsiooni toomiseks PolS-i oli tingitud asjaolust, et jõustusid karistusseadustik (KarS) ja väärteomenetluse seadustik (VTMS) ning HÕS tunnistati nende rakendussätetega kehtetuks.³⁸

PolS-is toodud regulatsioon võeti täielikult üle HÕS-ist ning see kehtis kuni 01.07.2009, mil jõustusid muudatused PolS-is.³⁹ Muud sobilikku seadust, millesse see regulatsioon sätestada, ei olnud. Isikute kainenemisele toimetamise põhimõtted regulatsiooni ületoomisel PolS-i algselt ei muutunud. Esiteks oli inimeste õigusteadlikkus madal, mida näitab see, et õiguskantsleri, kes vastavalt õiguskantsleri tegevuse korraldamise seadusele *ombudsmanina*,⁴⁰ kontrollib avalikke ülesandeid täitvate asutuste tegevust ja seda, kas riigiasutus järgib isiku põhiõigusi ja vabadusi ning hea halduse tava, poole pöördus 1990.ndate keskpaigas 4 korda vähem inimesi kui 2009. aastal.⁴¹ Samuti arvab autor, et politseiametnikud ei osanud kohaldada kaalutusõigust, vaid nad võtsid kainenemisele toimetamist jätkuvalt kui neile seadusega antud õigust ja kohustust. Alles PolS 13.07.2008 jõustunud redaktsioonis sätestati,⁴² et PolS ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse HMS-i sätteid, arvestades PolS erisusi.

17.04.2007 on Riigikohtu halduskolleegium haldusasjas 3-3-1-98-06 märkinud,⁴³ et isikute kainenemisele toimetamine on õigusvastane, kui puuduvad PolS § 15² lõigetes 1 ja 3 sätestatud alused. Eelpoolnimetatud sätteid tuli tõlgendada viisil, et politsei arestimajja toimetamiseks peavad isikul esinema nii lõikes 1 kui ka lõikes 3 olevad tunnused -

³⁷ Politseiseadus, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2002, 56, 350.

³⁸ Karistusseadustik, 06.06.2001, jõustunud 01.09.2009 – RT I 2001, 61, 364 ... RT I 2009, 68, 463; Väärteomenetluse seadustik, 22.05.2002, jõustunud 01.09.2002 – RT I 2002, 50, 313 ... RT I 2009, 68, 463.

³⁹ Politseiseadus, jõustunud 01.07.2009 - RT I 2008, 54, 304.

⁴⁰ Õiguskantsleri tegevuse korralduse seadus, 05.05.1993, jõustunud 24.05.1993 - RTI, 24.05.1993, 25, 436. Ombudsman e. õigusvahemees on parlamendi määratud ametnik, kes lahendab tavainimeste ja riigiametnike konflikte. Õigekeelsussõnaraamat, www.eki.ee/dict/qs2006/index.cgi?Q=%C3%B5igusvahemees&F=M&O=0&E=0, 13.01.2010.

⁴¹ Õiguskantsleri Kantselei, "Menetlusstatistika 2008", 2009, http://www.oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/MENETLUSSTATISTIKA_2008x.pdf, 07.01.2010, vaata ka Allar Jõks, "Eestis on õigusteadlikkus tõusnud, kuid inimestel on veel vähe võimalusi oma õiguste eest seismiseks" (2004), www.oiguskantsler.ee/index.php?weeklyID=54, 07.01.2010.

⁴² Politseiseadus, jõustunud 13.07.2008 – RTI 2008, 81, 181

⁴³ T.-M. K. kaebus Lõuna Politseiprefektuuri 31. juuli 2005. a toimingute õigusvastasuse kindlakstegemiseks ja Lõuna Politseiprefektuuri kohustamiseks toimingute sooritamiseks, halduskolleegiumi asi nr 3-3-1-98-06, Riigikohtu halduskolleegium, kohtuotsus, 17.04.2007, p 19.

keskmise või raske joove ja joobest tulenev agressiivne käitumine või märgatavaid koordinatsioonihäired või orienteerumis- või liikumisvõimetus.

Agressiivse käitumisega isikust tuleneb eelkõige oht teistele isikutele, märgatavate koordinatsioonihäirete või orienteerumis- või liikumisvõimetusga isikust aga isikule endale. Igasugune isiku agressiivsem käitumine ei saanud olla aluseks kainenemisele paigutamiseks. Näiteks puudub alus toimetada kainenema isikut, kes on küll joobeseisundis, kuid muutub agressiivseks – vehib kätega, lärmab, kasutab ebatsensuurseid sõnu, alles siis kui nt turvamehed või politseiametnikud tema tegemistesse sekkuvad. Selline agressiivsus on tingitud politseiametniku sekkumisest, mitte aga joobeseisundist. Kohtupraktikas on defineeritud agressiivsust PolS § 15² lg 3 tähenduses kui kallaletungivuse ohtu, ründamist või ründevalmidust ning selline agressiivsus peab olema tingitud isiku joobeseisundist.⁴⁴

Keskmisses joobes oleval isikul ilmnevad reeglina koordinatsioonihäired, kuid sellest ei ole võimalik automaatselt järeldada, et häired on sellised, mille tõttu isik ohustab ennast või teisi.

Halduskollegium rõhutas eelnimetatud haldusasjas, et kainenemisele toimetamine on preventiivne, kuid samas isiku vabadusõigust oluliselt riivav vahend, mille kohaldamine nõuab kõigi asjaolude kaalumist ning kainenemise paigutamise otsustuse põhistamist vastavas menetluskumendis (kainenemisele toimetamise protokollis).

Asjaolude kaalumise all peeti silmas, et enne otsuse tegemist tuleb kaaluda isiku õigusi vähem riivavate abinõude rakendamist. Isiku vabadusõigusi vähem riivavaks abinõuks oli näiteks PolS § 15² lg 7 sätestatu, mis nägi ette võimaluse toimetada avalikus kohas joobeseisundis viibiv isik, kelle isik on tuvastatud ja kelle elukoht on samas asustusüksuses või linnaosas, koju täiskasvanud perekonnaliikme hoole alla, v.a juhul, kui isik käitus agressiivselt. Perekonnaliikme hoole all olev koordinatsioonihäiretega või orienteerumis- või liikumisvõimetu isik ei kujutanud üldjuhul enam endale ohtu ja sellega oli täidetud seadusandja eesmärk kaitsta isikut. Samas pidi politseiametnik olema veendunud, et

⁴⁴ T.-M. K. kaebus Lõuna Politseiprefektuuri toimingute (kainenemisele toimetamise, tegelikkusele mittevastavate andmete ja delikaatsete isikuandmete avalikustamise) õigusvastaseks tunnistamiseks ja ebaõigete andmete ümberlükkamiseks, haldusasi nr 3-05-1210, Tartu Ringkonnakohus, kohtuotsus, 10.10.2006.

perekonnaliige, kelle hoole alla joobes isik antakse, oleks täisealine ja kaine ning ta suudaks tagada nii enese kui joobes isiku ohutuse.

Leebema abinõu kohaldamise võimaluse kasutamata jätmisel võis olla tegemist meelevaldsuse keelu rikkumisega ning kaalutusveaga.⁴⁵

Kuna PolS-is nagu ka HÕS-is ei olnud sätestatud joobeseisundi tuvastamise korda, juhinduti praktikas Vabariigi Valitsuse 02.04.2001 määrusest nr 120 “Joobeseisundi tuvastamise ja joobeastme määramise ning joobeastme määramise otsuse vaidlustamise kord”,⁴⁶ mis oli kehtestatud liiklusseaduse (LS) § 20 lõige 6 alusel.⁴⁷

07.05.2004 toimunud teaduskonverentsil “Politsei.Õigus.Riik” esitas endine õiguskantsler Allar Jõks ettekande, milles tõdes, et õigus, millele tuginedes politsei joovet tuvastab, tuleneb LS-st ja on kehtiv vaid sõidukijuhtide puhul, kuid politsei on LS-st tulenevaid volitusi omakäeliselt laiendanud ka muudel juhtudel joobe tuvastamiseks. A. Jõks pidas sellist tegevust õigusriigis lubamatuks.⁴⁸

Õiguslik vaakum leidis lahenduse alles 01.07.2009, mil PolS-is jõustusid muutused. PolS-i lisati uue peatükina joobeseisundi tuvastamine ning muutus PolS § 15² sõnastus. PolS § 15² lõige 1 sätestas, et joobeseisundis isik, kes joobnud oleku tõttu võib ohustada teisi või iseennast või osutada kuriteo ohvriks, toimetatakse raviasutusse, politsei arestimajja või arestikambrisse.

Samas lõikes defineeriti mõiste *joobeseisund*. Seadusest jäeti välja mõisted *keskmine* või *raske joove* ning PolS § 15² lõike 3 kohaselt võis kainenemisele toimetada isiku, kes on joobeseisundis ja joobe tõttu agressiivse käitumisega; märgatavate koordinatsioonihäiretega; orienteerumis- või liikumisvõimetu.

Seadusesse lisati kaks lõiget, mis andsid aluse toimetada kainenemisele ka isiku, kes keeldub joobeseisundi kontrollimisest või ei ole võimeline järgima indikaatorvahendi või

⁴⁵ Õiguskantsleri Kantselei, *Soovitus Politseiametile, supra nota* 31.

⁴⁶ Joobeseisundi tuvastamise ja joobeastme määramise ning joobeastme määramise otsuse vaidlustamise kord, Vabariigi Valitsuse 02.04.2001 määruse nr 120, RTI, 05.04.2001, 35, 196 (kehtetu määrus).

⁴⁷ Liiklusseadus, vastu võetud 14.12.2000, jõustunud 01.02.2001 - RT I 2001, 3, 6 ... RT I 2009, 68, 463. § 20 lg 6 – sõiduki juhtimise keeld, joobeseisundi tuvastamise ja joobeastme määramise korra ning joobeastme määramise otsuse vaidlustamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus.

⁴⁸ Õiguskantsleri Kantselei, „Politsei. Õigus. Riik“ (2004), <http://www.oiguskantsler.ee/index.php?pageID=4>, 12.02.2010.

tõendusliku alkomeetri kasutamise protseduuri, samuti isiku, kellelt on võetud joobe tuvastamiseks bioloogilise vedeliku proov. Sellisel juhul tuli isikul esinevaid joobetunnuseid kirjeldada kainenemisele toimetamise protokollis.

01.07.2009 jõustunud muudatused isikute kainenemisele toimetamisel ning uue peatükina seaduses sätestatud joobeseisundi tuvastamine, olid üle võetud KKS eelnõust, mis kõigi eelduste kohaselt pidi jõustuma 01.01.2010.

2.3 Kainenema toimetamine politsei ja piirivalve seaduse alusel

01.01.2010 jõustus PPVS, mis sätestab politsei ülesanded, õigused, korralduse ja politseiteenistuse õiguslikud alused.

PPVS näeb ette politsei järelevalve üld- ja erimeetmed.⁴⁹ Joobeseisundis isiku kainenema toimetamine on politsei järelevalve erimeede, mis on sätestatud §-s 7²⁹.

PPVS § 7²⁹ lõike 1 kohaselt võib politseiametnik joobeseisundis täisealise isiku toimetada tema elu- või ööbimiskohta või kainenema arestimajja või arestikambrisse või kohaliku omavalitsuse kainestusmajja, kui see on vältimatu isikust endale või teisele isikule lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks. Seega peab isikul olema tuvastatud joobeseisund ning eksisteerima tema poolt või temale suunatud vältimatu vahetu oht. Seadusest on välja jäetud varem aluseks olnud nõuded (agressiivne käitumine, koordinatsioonihäired jne), kuid on tekkinud juurde uus mõiste - *vahetu oht*. Vahetu oht on olukord, kus korrariikkumine leiab juba aset või on tõenäosus, et see kohe algab. Korrariikkumine PPVS mõistes on avaliku korra osaks oleva hüve kahjustamine, s.o negatiivne ja püsiv mõju hüvele, mis peab olema objektiivselt tajutav ja kindlakstehtav. Korrariikkumine on realiseerunud oht.⁵⁰

⁴⁹ PPVS § 7¹ lg 1 kohaselt on politsei järelevalve politsei tegevus ohu ennetamisel, tõrjumisel ja korrariikkumise kõrvaldamisel. Riikliku järelevalve üldmeetmed on suunatud üldiselt kõigi ohtude tõrjumisele ja neid on politseil ohu tõrjumiseks võimalik rakendada ka juhul kui ükski erimeede sellist spetsiifilist ohtu kõrvaldada ei võimalda. Erimeede on suunatud teatud tüüpiliselt esinevate olukordade lahendamisele, nende kohaldamise õiguslikud alused ja tegevused on piiratumad – Mait Laaring, *et al*, *Politsei järelevalve menetlus. Õppevahend*, kättesaadav Politsei- ja Piirivalveameti intranetis <http://siseveeb.polsise/>, (21.04.2010).

⁵⁰ Riigikogu, *Korrakaitseaduse, supra nota* 5, lk 23.

PPVS § 7²⁹ lõike 2 kohaselt võib politseiametnik joobeseisundis alaealise toimetada kainenema arestimajja või arestikambriisse või kohaliku omavalitsuse kainenestusmajja, kui teda ei ole võimalik kinnipidamiskohajärgse prefektuuri piires üle anda täiskasvanud perekonnaliikme, hooldaja või eestkostja hoole alla. Esmatähtis on püüda anda alaealine üle täiskasvanud perekonnaliikmele, hooldajale või eestkostjale. Kui alaealise elukoht on samas asulas, oleks kõige sobivam toimetada ta koju, aga see eeldab, et kodus oleks täisealine isik. Kui kohapeal ei ole võimalik alaealist üle anda või teda koju toimetada või ei ole võimalik saada ühendust täiskasvanud perekonnaliikme, hooldaja või eestkostjaga, on mõeldav joobeseisundis alaealise toimetamine politsei ametiruumi kuni üleandmiseni.⁵¹

Diplomaatilist immuniteti omavaid isikuid kainenema toimetada ei tohi. Diplomaatiliste suhete Viini Konventsiooni artikkel 29 kohaselt on diplomaatilist immuniteti omavad isikud puutumatud. Neid ei või vahistada ega kinni pidada.⁵² Kui joobeseisundis diplomaatilist immuniteti omavast isikust lähtub vahetu oht isikule endale või teistele isikutele, tuleb viivitamatult teavitada Eesti Vabariigi Välisministeeriumi ning esimesel võimalusel isik neile üle anda või tegutseda vastavalt ministeeriumist saadud juhistele.

2.3.1 Kaalutusõigus isikute kainenema toimetamisel

Kainenema toimetamine on isiku vabadusõigust oluliselt riivav vahend.⁵³ Nii nagu oli PolS-s, on ka PPVS-is sätestatud, et PPVS-is ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse HMS-i sätteid, arvestades PPVS-i erisusi. Isikute kainenema toimetamine on haldustoiming, mille teostamisel tuleb järgida kaalutusõiguse piire ja võrdse kohtlemise ning proportsionaalsuse põhimõtteid.⁵⁴ Mõeldamatu oleks, et PPVS sätestaks kõik erinevad üksikjuhud, mil politseiametnikul oleks õigus toimetada isik kainenema ja seetõttu on PPVS-is sätestatud vaid üldnorm, mis annab õiguse isik kainenema toimetada. Igal konkreetsel üksikjuhul aga peab politseiametnik otsuse tegema, teostades kaalutusõigust ning järgides proportsionaalsuse põhimõtet.

Kui kuni 31.12.2009 kehtinud seaduses, kus õigusnorm nägi ette võimaluse toimetada isik kainenema, kasutati sõna “toimetatakse”, siis PPVS-is on toodud “võib toimetada“, mis

⁵¹ *Kainenema paigutamise juhised, infra nota 65.*

⁵² Diplomaatiliste suhete Viini Konventsioon [Vienna convention on diplomatic relations], 18.04.1961, (Eesti suhtes jõustunud 20.11.1991 – RTII, 12.09.2006, 16).

⁵³ T.-M. K. *kaebus Lõuna Politseiprefektuuri, supra nota 43*, p 19.

⁵⁴ HMS § 106; § 107 lg 2.

tähendab, et seadus lubab isikut kainenema toimetada, mitte ei kohustada seda tegema. Sellest tulenevalt on ametnik kohustatud kohaldama otsustuskaalutlust, et kas sekkumine on vajalik, st kas on olemas vältimatu vahetu oht ning seejärel kasutama valikukaalutlust, st milliste vahenditega on vajalik sekkuda, kas toimetada isik tema elu- või peatumiskohta või hoopis politseisse kainenema.

Esmalt on vajalik teada isikute kainenema toimetamise eesmärki ja see tuleb välja selgitada PPVS § 7²⁹ tõlgendamise teel. PPVS § 7²⁹ lõike 1 kohaselt tuleb politseiametnikul sekkuda, kui joobeseisundis isikust lähtub vältimatu vahetu oht isikule endale või teistele isikutele. Seega on kainenemisele toimetamise eesmärk ära hoida isiku joobeseisundist tulenevat ohtu, mis võib seisneda nii enese kui ka teiste isikute ohustamises. Kuigi seadus nimetab ohustamisena teisi isikuid, võib eeldada, et seaduseandja tahe oli suunatud ka ühe isiku ohustamisele. Politseiametnik on kohustatud tuvastama, kas ennast või teisi ohustaval isikul esinevad alkoholi, narkootilise või psühhotroopse või muu sarnase toimega aine tarvitamisest väliselt tajutavad häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid, sest vaid selline isik on PPVS § 7²² lg 1 kohaselt joobeseisundis.

Autor ei keskendu joobe tuvastamise regulatsioonile ning sellega seonduvatele probleemidele, kuid peab vajalikuks märkida, et isikut on alus toimetada kainenema vaid juhul, kui isiku väliselt tajutavad häiritud või muutunud kehalised ja psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid on tingitud alkoholi või muu aine tarvitamisest. Kuna häiritud kehalisi funktsioone võib esineda väsimusest, läbipõetud või põetavatest haigustest, on vajalik joobeseisundi (alkoholi tarbimisest tingitud joobeseisundi) kontrollimine kas indikaatorvahendiga või tuvastamine tõendusliku alkomeetriga.⁵⁵ Indikaatorvahendiga kontrollimine on kainenemisele paigutamise otsustamiseks piisav, kui isik on sellega nõus ning ei soovi joobeseisundi tuvastamist tõendusliku alkomeetriga ning kui sama tõendit ei ole vajalik kasutada tõendina liiklussüüteo. Narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine joobeseisundi kahtluse korral tuleb isik toimetada bioloogilise vedeliku

⁵⁵ Mõõteseadus, 10.03.2004, jõustunud 01.05.2004 – RT I 2004, 18, 32 ... RT I 2009, 62, 405, § 2 lg 1 p 19 sätestab, et mõõtevahend on kindlate metrooloogiliste omadustega tehniline vahend, mida kasutatakse mõõtmiseks kas ainsa vahendina või koos lisaseadmega. Indikaatorvahendil puudub vaatlejale vahetult tajutav mõõtetulemus, vaata lisaks Maano Saareväli, "Joobeseisundi tuvastamise kui sündi sisaldava menetluse kohasus kehtivas õiguskorras", 12, *Juridica*, (2004), nr 6, 383-392, lk 385. Tõenduslik alkomeeter on alkomeeter, mis vastab mõõteseaduse nõuetele, talle on antud siseriiklik tüübitunnistus ning Tehnilise Järeelvalve Inspeksioon on selle mõõtevahendi heaks kiitnud.

proovi võtmiseks kohe tervishoiuteenuse osutaja juurde või riiklikku ekspertiisiasutusse ning kuna joobe tuvastamine ei ole koheselt võimalik, peab politseiametnik isikul esinevaid joobele viitavaid tunnuseid kirjeldama vastavas protokollis. Joobele viitavaid tunnuseid on vajalik kirjeldada ka siis, kui isik kas keeldub või ei ole võimeline järgima indikaatorvahendi või tõendusliku alkomeetri kasutamise protseduuri.

Tuvastatud joobeseisund ja sellest tulenevad väliselt tajutavad häiritud kehalised funktsioonid ei anna veel iseenesest alust isiku kainenema toimetamiseks, vaid häiritud kehalistest funktsioonidest peab lähtuma vahetu oht isikule endale või teistele isikutele.

2.3.2 Proportsionaalsuse põhimõtte ja kaalutusõiguse rakendamine isikute kainenema toimetamisel

Kainenema toimetamist otsustav politseiametnik peab kaaluma isiku kinnipidamise proportsionaalsust. See tähendab, et otsustuse tegemisel peab politseiametnik peale isiku joobeseisundi ja kehaliste funktsioonide häirumise arvesse võtma konkreetse olukorra kõiki asjaolusid ja alles peale seda on võimalik hinnata, kas vastuvõetav otsus oleks eesmärgi saavutamiseks kohane, vajalik ja mõõdukas.

Kainenema toimetamine on kohane, kui see soodustab eesmärgi saavutamist. Kainenema toimetamise eesmärk on kaitsta nii joobeseisundis isikut ennast kui ka teisi isikuid vahetu ohu eest. Kohasuse nõude sisuks on kaitsta isikut avaliku võimu tarbetu sekkumise eest, st sekkuda on alust ainult siis kui joobeseisundist lähtub isikule endale või teistele vahetu oht, mitte aga nt süüteomenetluse tagamiseks. Kainenema toimetamine on vajalik, kui isikut ei ole võimalik kaitsta mõne teise, kuid teda vähem koormava vahendiga, mis on sama efektiivne. Näiteks selle asemel, et toimetada avalikus kohas viibiv joobeseisundis isik kainestusmajja, on võimalus ta toimetada koju. Sellega riivatakse oluliselt vähem isiku põhiõigusi ning samuti on see riigile vähem koormavam, sest lõppkokkuvõttes on isiku kainenemine politseiasutuses riigile kallim (ruumid, kommunaalkulud, ametnike töötasu) kui isiku koju viimiseks kuluv aeg ja transpordikulu. Kainenema toimetamise mõõdukuse üle hindamisel on olulised põhiõiguste riive intensiivsust ja riivet õigustavate põhjuste kaalukus: mida intensiivsem on riive, seda kaalukamad peavad olema seda õigustavad põhjused.⁵⁶ Isikute kainenema toimetamise puhul on riivatav põhiõigus PS § 20 sätestatud

⁵⁶ Tallinna Ringkonnakohtu taotlus tunnistada, supra nota 29, p 15.

õigus vabadusele ja isikupuutumatusel, mis on üks olulisemaid põhiõiguseid ning seetõttu on selline põhiõiguse riive väga kaalukas ning isikute kainenema toimetamine peab olema põhjalikult kaalutletud.

Kui isik viibib kodus ning on jooanud oleku tõttu agressiivne, st temas tuleneb vahetu oht temaga koos kodus olevatele perekonnaliikmetele, on tema kainenema toimetamine proportsionaalne. Kuid ajaks, mil politseiametnikud kohale jõuavad, on isik uinunud, st ta ei kujuta endast enam ohtu oma pereliikmetele, ei ole tema kainenema toimetamine õiguspärane.⁵⁷

Avalikus kohas jooabeseisundis viibiva isiku kainenema toimetamisel tuleb arvesse võtta isiku kontaktsust (kas isik on kontaktne, suudab ta öelda, kes ta on ja kus ta elab), asukohta (on ta rahvarohkes kohas, kõrvalises kohas, kas asukohast tingituna on oht enese või teiste ohustamisele, võib ta sattuda kuriteo ohvriks), kui kaugel on ta elu- või peatumiskohast (elab samas asulas-linnaosas, kas ta võib olla eksimisohus, millega võib kaasneda enese ohustamine või kuriteo ohvriks langemine), kas isik on üksi või seltskonnas (seltskonnas, kus on kaineid isikuid, väheneb isikul võimalus kas ennast või teisi ohustada ning sattuda kuriteo ohvriks. Samas, kui kõik on jooabes, siis võib kogu seltskond teisi ohustada), kas ümbritsev liiklus on tihe, (läheduses palju sõiduteid ja ristmikke, oht sattuda liiklusõnnetusse), milline on aastaaeg (talvel on alajahtumise või surnukskülmumise oht, samuti libedusest põhjustatud kukkumise oht, suvel jällegi päikesepiste ja kuumarabanduse oht), valge või pime aeg (kas on päevane või öine aeg, kas tänavavalgustus põleb või mitte), isiku käitumine (kas isik on rahulik või ründava käitumisega, kas ründav käitumine on põhjustatud jooabest või häiris isikut hoopis politseiametnike sekkumine), isiku välimus (on isikul vigastusi, milline on isiku riietus, määrdunud riietus võib osutada, et isik on kukkunud ja seega võib veel kukkuda).

Autor peab vajalikuks eelnimetatud asjaolude selgitamiseks tuua näiteid erinevatest olukordadest, millega politseiametnikud puutuvad iga päev kokku oma politseitöös ja näidete abil tuua välja kaalutusõiguse rakendamist:

- *Suveöö, kaks sõpra kõnnivad tänaval, koduni on 300m, isikud on ilmsete jooabetunnustega ja märgata on ka koordinatsioonihäireid. Meeste kainenema*

⁵⁷ Isikute kainenemisele paigutamine, Politseiameti peadirektori ringkiri 06.06.2008, PA-1.11.2/3279

toimetamine oleks ebaproportsionaalne, eriti veel juhul kui politseiasutus asuks kaugemal kui nende elukoht.

Suveööd on soojad ja pole ohtu, et isikud võiks tänavale magama jäädes panna ohtu oma elu ja tervise. Teiseks on ööd valged ja kuna on tegemist kohalike elanikega, ei ole nad ka eksimisohus ning kolmandaks öösel on vähetõenäoline, et joobeseisundis isikud võivad oma joobes olekuga kaasinimesi häirida (muidugi kui nad ei lärma), sest üldjuhul öisel ajal liigub tänavatel vähe inimesi, samuti puudub öisel ajal tihe liiklus.

- *Sügisõhtul märkab patrull asulavälisel teel isikut, kes kõnnib mööda sõiduteed, tal puudub helkur ning lisaks on ta märgatavate koordineerimisvõimehäiretega, tuigerdades tugevasti. Vestluses ei oska isik öelda oma nime ning samuti ei saa ta aru, kus ta viibib. Arvestades, et on pime aeg, isikul puudub helkur, tegemist on sõiduteega, kus liiklevad sõidukid ning isik ei orienteeru ajas ega kohas, on tema kainenema toimetamine proportsionaalne, sest see on vajalik tema enda ohutuse tagamiseks.*
- *Raekoja plats, talvine aeg, kell on 01.15 ja isik lamab maas, tunda on tugevat alkoholilõhna, isikuga ei ole võimalik kontakti saada, kiirabi on isiku üle vaadanud. Isiku kainenema toimetamine on proportsionaalne, kuna talvisel ajal võib maas lamav isik kergesti külmuda, samuti võib ta langeda kuriteo ohvriks, kuna ta ei suuda kaitsta endaga kaasas olevat vara (raha, väärisesemed, dokumendid).*
- *Viiekordse maja esimesel korruse vahetrepil magab isik. Politsei tulles isik vaid mõmiseb ja magab edasi, st ta ei suuda öelda, kes ta on ja kus ta elab. Isiku kõrval on kilekott ja selles rahakott, mille vahel isikutunnistus. Politseiametnikud on kohustatud tuvastama isiku ning kui isik elab samas majas või lähedal, on otstarbekas toimetada isik koju.*
- *Bussijaama pingil magab isik. Isikul on käes tühi alkoholipudel ja samuti on teda äratades tunda alkoholilõhna. Väljas on vihmane kevadõhtu. Isik on võimeline ütleva, kes ta on ja kus ta elab, kuid viimane buss tema elukohta on juba väljunud. Isikul pole taksoraha ja samuti puudub tal võimalus hankida endale ööseks peatumiskoht. Kuna isik elab 50 km kaugusel, on tema kojuviimine politseile kulukas ja aeganõudev. Isik tuleb toimetada politseisse kainenema, kuna ta võib öisel ajal pingil magades langeda kuriteo ohvriks, samuti joobes isik ei taju külma ja isikut võib tabada alajahtumine. Ilmselt bussijaam ka suletakse.*

- *Joobes isik kõnnib tänaval, on tiptund ning isikul on märgata tugevaid koordinatsioonihäireid. Isiku rietus on must ja porine, mis viitab sellele, et ta on korduvalt kukkunud. Lisaks sellele, et kukkumisega võib ta ennast ohustada, võib ta kukkuda otsa teistele isikutele, vigastades neid või määrides nende riideid. Isik suudab öelda oma nime ning politseinik tuvastab, et isik elab teises linnaosas. Kuna isikust lähtub oht temale endale ja ka teistele isikutele ning tiptunnil on tema koju toimetamine aeganõudev, on otstarbekas toimetada isik kainenema.*

2.3.3 Isikute kainenema toimetamise eesmärgipärasus

Isikute kainenema toimetamist tuleb kohaldada eesmärgipäraselt, st isiku enda või teiste isikute elu ja tervise kaitseks. Kainenema toimetamist ei saa eesmärgipäraselt kasutada õigusrikkumist tõkestava sätena ega tõkendina õiguserikkumise lõpetamiseks, samuti seda kasutada süüteomenetluse tagamiseks, asendamaks kahtlustatava või menetlusaluse isiku kinnipidamist kainenemisele toimetamisega. 21.12.2009 tunnistas Tallinna Halduskohus haldusasja nr 3-09-2001 õigusvastaseks Lääne Politseiprefektuuri toimingut, millega J.J paigutati 15.08.2009 kainenema. Tegelikult toimetati joobeseisundis J.J politseijaoskonda selleks, et teostada tema kui kuriteo toimepanemise kahtlusega isiku suhtes vastavaid menetlustoiminguid. Samas ei teostatud J.J suhtes ühtegi menetlustoimingut ligi ööpäevase arestikambris viibimise ajal ega ka järgneval päeval.⁵⁸ Süüteo toimepannud isiku kainenema toimetamise aluse äralangemisel tuleb edasise kinnipidamise osas lähtuda VTMS § 44 või kriminaalmenetluse seadustiku § 217 ning meeles pidada,⁵⁹ et isiku kinnipidamine koos kainenemisega ei ületaks 48 tundi.⁶⁰

2.3.4 Kainenema toimetamise kaalutluse põhistamine

Riigikohtu Halduskolleegium on rõhutanud kainenemise paigutamise otsustuse põhistamist kainenemisele toimetamise protokollis.⁶¹ Samuti on Tartu Halduskohus haldusasjas nr 3-09-531 selgitanud, et isiku kainenema toimetamise kaalutlused peavad nähtuma kainenemisele toimetamise protokollist ning kohtumenetluses esitatud tõendid ja väited ei

⁵⁸ T.-M. K. kaebus Lõuna Politseiprefektuuri toimingute, *supra* nota 43, vaata ka J. J kaebus tuvastada Lääne Politseiprefektuuri toiming, millega ta 15.08.2009 Haapsalu linnas kell 04.30 toimetati kainenemisele, õigusvastaseks, haldusasi nr 3-09-2001, Tallinna Halduskohus, kohtuotsus, 21.12.2009; V.I kaebus Ida Politseiprefektuuri toimingut, *infra* nota 62.

⁵⁹ Kriminaalmenetluse seadustik, vastu võetud 12.02.2003, jõustunud 01.07.2004 - RT I 2003, 27, 166 ... RT I 2010, 8, 35, § 217 - isiku kahtlustatavana kinnipidamine; VTMS § 44 – isiku kinnipidamise alus ja tähtaeg.

⁶⁰ Isikute kainenema paigutamine, *supra* nota 57.

⁶¹ T.-M. K. kaebus Lõuna Politseiprefektuuri, *supra* nota 43, p 19.

saa asendada protokollis esitamata jäetud kaalutlusi.⁶² Riigikohtu Halduskolleegium on 28.10.2003 otsuse 3-3-1-66-03 punktis 20 asunud seisukohale, et kui haldusaktis puudub igasugune faktiline põhjendus, ei ole hiljem võimalik tõendada, kas esitatud põhjendused on samad, millest otsuse tegemisel lähtuti ning alati võib jääda kahtlus, et otsus jäeti nõuetekohaselt kaalumata ning tagantjärgi esitatud põhjendused on otsitud.⁶³

Õiguskantsler on korduvalt juhtinud nii Politseiameti (alates 01.01.2010 Politsei- ja Piirivalveamet) kui Põhja Politseiprefektuuri (alates 01.01.2010 Põhja Prefektuur) tähelepanu vajadusele koostada menetlusedokumentid ilma vormivigadeta.⁶⁴ Lisaks on 06.06.2008 Politseiamet ning 07.04.2010 Politsei- ja Piirivalveamet andnud prefektuuridele juhised,⁶⁵ milles on lahti seletatud kainenemisele toimetamise õiguslikud alused, kainenemisele toimetamise otsuse langetamise kaalutlused ning antud juhised kainenema toimetamise protokollide täitmiseks. Seega on oluline, et politseiametnikud suhtuksid kainenemisele toimetamise protokollide täitmisega täie tõsidusega, märkides protokollide korrektseks kõik kaalutlused, mille alusel isik kainenema toimetatakse, vastasel juhul võivad menetlus- ja vorminõuete rikkumised kaasa tuua kainenema toimetamise õigusvastasuse.

⁶² V.I kaebus Ida Politseiprefektuuri toimingute (kainenemisele paigutamise arestikambrisse), õigusvastasuse tuvastamiseks, haldusasi nr 3-09-531, Tartu Halduskohus, kohtuotsus, 24.04.2009.

⁶³ AS Pajo kaebus Pärnu Linnavalitsuse 12. novembri 2001. a määruse nr 16 punkti 1.1 ja Pärnu Linnavalitsuse 10. detsembri 2001. a määruse nr 18 punkti 1 tühistamiseks, halduskolleegiumi asi nr 3-3-1-66-03, Riigikohtu Halduskolleegium, kohtuotsus 28.10.2003, p 20.

⁶⁴ Õiguskantsleri Kantselei, Soovitusi Politseiametile, supra nota 31, Õiguskantsleri Kantselei, 11.07.2008 kiri nr 7-4/080228/0804981 ja 26.02.2009 kiri nr. 7-4/081537/0901185.

⁶⁵ Kainenema paigutamise juhised, Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor, 07.04.2010 nr 9.1-05/15816.

3. UURIMISTÖÖ METOODIKA

3.1 Keslinna politseijaoskonna üldiseloostus

Lõputöös ei olnud võimalik uurida kogu politsei tegevust isikute kainenema toimetamisel, mistõttu pidas autor asjakohaseks vaadelda Tallinna kui pealinna suurima politseijaoskonna praktikad ning seda põhjusel, et selle jaoskonna tööpiirkonnas asuvad lõbustusasutused, suveperioodil välikohvikud, mis pakuvad alkoholi kohapeal tarbimiseks, on palju kaubandusettevõtteid, kellel on alkoholimüügiluba. Kesklinnas korraldatakse palju üritusi, suur on turistide osakaal, mistõttu on Keslinna kodanikkond erakordselt suur ning erakordselt erineva sotsiaalse taustaga.

Teiseks ja mitte vähem olulisemaks argumendiks teha uuring just Keslinna politseijaoskonnas oli asjaolu, et 16.11.2009 avati Tallinnas kainenestumaja, kuhu on võimalik toimetada kainenema kõik Tallinna haldusterritooriumil viibivad isikud. Statistika kohaselt on 16.11.2009 kuni 14.03.2010 kainenestumajja toimetatud kokku 1772 isikut, kellest Keslinna politseijaoskonna politseiametnike poolt on 1186, ehk 67 % kõigist kainenema toimetatutest. Seega on autor arvamisel, et Keslinna politseijaoskonna valik uuringu tegemiseks on piisavalt põhjendatud.

3.2 Uurimismeetodid

Uurimismeetoditest kasutati politseiametnike anketeerimist ja isiku kainenema toimetamise protokollide vaatlust.

Ankeetküsimustik koosneb 12 küsimusest. Enne vastama asumist selgitati politseiametnikele küsitlemise läbiviimise vajadust ning, et nende poolt antud vastuseid kasutatakse ülevaate saamiseks, millised on politseiametnike teadmised isikute kainenema toimetamise õiguslikest alustest. Vältimaks ankeedi formaalset täitmist, oli võimalus enamikule küsimustele vastata valikvastustega, vaid kaks küsimust nõudis vastaja

teadmiste või arvamuse kirjutamist. Samas oli antud võimalus soovi korral oma valikut põhjendada ning samuti oli antud võimalus vähemalt kahele küsimusele vastata “*ei tea/ei oska öelda*”.

Dokumendianalüüsi läbiviimiseks ning vajalike uurimisandmete kogumiseks küsis lõputöö autor luba Põhja Prefektuuri prefektilt ning kooskõlastas uurimisandmete kogumise nii korrakaitsebüroo juhi kui ka Kesklinna politseijaoskonna juhiga.

3.3 Uuringute läbiviimine

Kesklinna politseijaoskonna politseiametnike küsitlus viidi läbi ajavahemikul veebruar – märts 2010. a. Küsitlemine toimus anonüümselt ja vabatahtlikkuse alusel, millega loodeti saada ausaid vastuseid. Küsimustik jagati vastamiseks 30 politseiametnikule ning tagasiside saadi 15 ametnikult, seega tagastati 50% küsimustikest. Küsimusi oli 12 ja need paiknesid kolmel lehel ning neid oli võimalik täita käsitsi.

Nii Põhja Prefektuuril kui ka Politsei- ja Piirivalveametil on olemas statistika isikute kohta, kes on politseiasutustes ajutiselt kinnipeetud, politseiasutusse toimetatud ning kambrisse toimetatud, kuid puudub ülevaade, kui paljude isikute kinnipidamise põhjuseks on kainenema toimetamine. Kuna kehtinud PolS-i kui ka hetkel kehtiva PPVS-i kohaselt tuleb isiku kainenema toimetamise kohta koostada joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokoll (edaspidi protokoll) ja kainenema toimetamise kohta statistilised andmed puuduvad, luges autor ära kõik 2009. aasta ja kõik kuni 14.03.2010 seisuga Kesklinna politseijaoskonnas koostatud protokollid. Kokku koostati 3296 protokollid, millest 85 protokollid 2010. aastal.

Kuna alates 16.11.2009 on Kesklinna politseijaoskonna politseiametnikel võimalus toimetada isikuid kainenema lisaks Kesklinna politseijaoskonna ajutise kinnipidamise kambrile ka kainestusmajja, kasutati seda võimalust 16.11-31.12.2009 433 juhul ja 2010. aastal 14.03 seisuga 753 juhul.

Kuna koostatud protokollide arv oli väga suur, tegi autor neli valimit. Esimese valimi puhul vaatles autor 2009 II poolaastal koostatud 1582 protokollit. Sellise valimi põhjuseks oli asjaolu, et alates 01.07.2009 hakkas kehtima POLS uus redaktsioon, mille kohaselt on isiku kainenema toimetamise üheks aluseks mitte enam isiku keskmine või raske joove, vaid lihtsalt joobeseisund, mis on aluseks ka hetkel kehtivas PPVS-is. Protokollide vaatlemise eesmärk oli tuvastada, mis oli lisaks joobeseisundile kõige enam märgitud koostatud protokollides kainenema toimetamise aluseks ning kas lisaks protokolli blanketil trükitud alustele on võimalik näha ametnike kaalutlust, mis on kirjutatud protokollile omakäeliselt.

Teise valimi tegi autor tuvastamiseks, kes on kainenema toimetamise protokollid koostanud. Selleks vaatas autor läbi juhusliku valimi alusel II poolaastal tehtud 200 protokollit.

Kolmanda juhuslikult tehtud valimi puhul kontrollis autor infosüsteemide KAIRI ja POLIS kaudu 100 isikut, kelle suhtes oli koostatud protokoll, eesmärgiga tuvastada, kas kainenema toimetamisele järgnes süüteomenetluse alustamine.

Neljanda juhusliku valimina vaatas autor läbi ajavahemikus 01.01-14.03.2010 kainenemajärgelise toimetatud 145 isiku kohta koostatud dokumentatsiooni, et tuvastada, kas kainenema toimetamine on olnud kaalutletud.

4. UURIMISTÖÖ TULEMUSED

4.1 Ankeetküsitluse tulemused ja analüüs

Ankeetküsitlusele (lisa 1) saadi tagasiside 15 politseiametnikult. Nendest 9 on vanuses 20-29 eluaastat ja 6 vanuses 30-39 eluaastat; vastanute seas oli 7 keskeriharidusega politseiametnikku ning nii keskharidusega, politseilise kõrgharidusega, juriidilise kõrgharidusega kui ka muu kõrgharidusega oli 2 ametnikku; endise Paikuse Politseikooli on lõpetanud 7 ametnikku, 2 on lõpetanud Sisekaitseakadeemia politseikolledži/politseikooli, 2 ametnikku muu ülikooli õigusteaduskonna, 2 muu (mitte politseilise ega juriidilise) ülikooli; 1 ametnik on märkinud, et on lõpetanud nii Paikuse Politseikooli kui ka Sisekaitseakadeemia ning 1 juhul on õppeasutus jäetud märkimata. Kõikide vastanute igapäevaseks põhitööülesandeks on patrullitöö; kõige enam (8) on vastanute hulgas ametnikke, kelle tööstaaž politsei on kuni 5 aastat; 5-10 tööstaažiga politseiametnikke on 3 ning 2 ametnikku on tööstaažiga 10 kuni 15 aastat ning 2 ametnikku staažiga üle 15 aasta.

Esimesed viis küsimust on üldistavad, vastanute tausta uurivad küsimused ning vastuste põhjal saab teha järelduse, et Kesklinna politseijaoskonnas täidab **igapäevaseid patrullpolitseiniku tööülesandeid 20-39 aastane politseiametnik, kellel on keskeriharidus, kes on lõpetanud Paikuse Politseikooli ning kelle tööstaaž politseis on kuni 10 aastat.**

Olles saanud ülevaate küsimustikule vastanud politseiametnike taustast, on esimene isikute kainenema toimetamist puudutav küsimus nr 6, kus paluti nimetada õigusakte, milles on sätestatud alused isikute kainenema toimetamiseks. Vastanute seas on 6 ametnikku märkinud vaid ühe õigusakti, teiste ametnike vastustes on märgitud õigusaktide nimekiri pikem. Vastanutest 5 ametnikku on märkinud, et isikute kainenema toimetamise seaduslik alus on sätestatud PPVS-is. 4 ametnikku, et seaduslik alus on sätestatud PolS-is. Küsimusele jättis vastamata 4 ametnikku. AS-i märgiti 4 korral, neis 1 korral ainsa õigusaktina; veel märgiti 2 korral Arestimaja sisekorraeeskirja, 1 – NPALS-i, 1 – KarS-i ,

1 – kohaliku omavalitsuse korralduse seadust, 1 – Tallinna linna avaliku korra eeskirja. Äramärkimist leidsid veel korrakaitse tegevuse juhend, joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokoll vorm, korrakaitseosakonna, arestimaja ja kainenestusmaja tööjuhendid ning korra märgiti lihtsalt määrused ja käskkirjad.

Käesoleva töö teoreetilises osas on mitmeid kordi rõhutatud, et isikute kainenema toimetamisega võetakse isikult vabadus, st piiratakse tema põhiõiguseid. Kuna isikult võib võtta vabaduse vaid seaduses sätestatud juhtudel, siis ei saa isikute kainenema toimetamine mitte ühelgi juhul olla sätestatud ei politseitööd reguleerivatest sisemistest töökorralduslikest juhenditest/kordadest, ega ka määrustest.

Autorile tuli üllatusena, et viies teadlikult ankeetküsitluse läbi veebruar - märts 2010. aastal, mil kehtis PPVS, vastas siiski veerand vastanutest, et seaduslik alus tuleneb PolS-ist. Ühelt poolt võib see olla tingitud sellest, et ametnikud on küll teadlikud, et kehtib PPVS, kuid vanast harjumusest märgiti vastuseks PolS. Teisalt on aga võimalik, et ametnikud ei olegi teadlikud, et PolS enam ei kehti ning isikute kainenemisele toimetamine on täna sätestatud PPVS-is.

Tuginedes käesoleva töö teoreetilisele osale, võib väita, et eelpool mainitud õigusaktidest oli asjakohane vaid PPVS-i nimetamine. Samas loetelus äratoodud AS-i, KarS-i, NPALS-i jm märkimine näitab, et **isikute kainenemisele toimetamist seostatakse süüteo koosseisudega ning ilmselt ka seeläbi süüteomenetluse läbiviimisega.**

Seega võib järeldada, et politseiametnikel ei ole selget arusaama isikute kainenema toimetamise olemusest.

Seitsmes küsimus annab ülevaate, milline on vastanute arvates isikute kainenema toimetamise eesmärk. Küsimustikus on ära toodud viis varianti, mille hulgast 10 respondenti märkisid esimese ja teise variandi - *ära hoida isiku joobeseisundist tulenevat vahetatut ohtu, mis võib seisneda nii enese kui ka teiste isikute ohustamises* ning et *ära hoida, et isik joobes olekuga avalikus kohas ei solvaks inimväärikut ja ühiskondlikku moraaltunnet*. 4 respondenti märkis vaid esimese variandi ning 1 respondent vastas kahele esimesele lisaks veel, et *süüteomenetluse tagamiseks* ning muu eesmärgina märkis, et *ära hoida isiku surma talvisel ajal* (asotsiaalid).

Vastustest 7. küsimusele, kus 15 vastanust tõi vähemalt ühe eesmärgina välja *ära hoida joobeseisundis isiku nii enese kui ka teiste ohustamist*, siis 2/3 vastanutest peab kainenema toimetamise eesmärgiks vajadust sekkuda selleks, et joobeseisundis isik ei solvaks inimväarikust ja ühiskondlikku moraalitunnet, st, et isik ei läheks vastuollu heade kommete ja tavadega ning lõpetada õigusrikkumine. Autor arvab, et valikvastusena antud esimene variant on vastanutele tuttav, sest koostades igapäevaselt joobeseisundis isiku kainenema toimetamise protokolle, on selle banketil kainenema toimetamise alus trükitud analoogses sõnastuses.

Käesoleva töö teoreetilises osas on korduvalt rõhutatud, et isikute kainenema toimetamine on haldustoiming ning seda tehes peab ametnik teadma HMS nõudeid ning nendest nõuetest tuleb isiku kainenema toimetamise otsustuse tegemisel lähtuda.

Töö teoreetilises osas selgitati kaalutlusõiguse põhimõtet, aga ka seda, et isikute kainenema toimetamisel peab järgima lisaks kaalutlusõigusele proportsionaalsuse, otstarbekuse ning võrdse kohtlemise põhimõtet.

Ükski respondent ei toonud küsimuse nr 7 juures välja HMS-i ning samuti ei viidanud ükski HMS-i nõuetele vastates küsimusele nr 8 (*millistest põhimõtetest lähtute isikute kainenema toimetamisel*). Vastustena oli ära märgitud nii PPVS, AS, KarS ning ühel korral politsei põhiväärtustest inimlikkus (*politseinik peab lähtuma sellest põhimõttest, et aidata hätta sattunud inimesi ning mitte alati karistada eksinud inimest*). Küsimusele jättis vastamata 3 respondenti ning üks respondent vastas, et *ei ole sellest kunagi mõelnud, võtab seda kui politseile antud õigust*. Seega toimetavad politseiametnikud igapäevaselt isikuid kainenema, kuid ei tea, et isikute kainenema toimetamisel tuleb lisaks PPVS-ile lähtuda ka HMS-ist ja seal sätestatud põhimõtetest.

Enne isiku kainenema toimetamise otsustuse tegemist peab politseiametnik kohaldama kaalutlusõigust. Seadusandja annab politseiametnikule võimaluse toimetada joobeseisundis täisealine isik koju või politseisse kainenema. Statistikast nähtub, et 2009. aastal toimetati Kesklinna politseijaoskonna politseiametnike poolt kainenema kokku 3718 isikut, mis on päevas keskmiselt 10 isikut. Kuna PPVS annab õiguse toimetada joobeseisundis isik koju, on küsimused 9-11 esitatud eesmärgiga saada ülevaadet, kui

sageli isikuid koju toimetatakse, millised asjaolud kojutoimetamist takistavad ning milline on/oleks kojutoimetamise optimaalne kaugus.

Tihti toimetab joobeseisundis isiku koju 6 respondenti ning samuti 6 respondenti toimetab isiku koju vaid mõnikord. 2 respondenti on vastanud, et joobeseisundis isik toimetatakse koju harva ning 1 respondent on märkinud, et *kõik oleneb isiku enda käitumisest*.

Vähemalt 12 respondenti on ühe põhjusena märkinud, et joobeseisundis isikut takistab koju toimetada asjaolu, et *töökorralduslikult ei ole võimalik/lubatud sõita oma teeninduspiirkonnast välja*. 5 juhul on ühe põhjusena märgitud, et *isiku koju toimetamine on liiga aeganõudev*; 9 respondenti on märkinud, et joobeseisundis isikut ei ole võimalik koju toimetada *piiratud kilometraaži ning kütuseressursi tõttu*. 8 korral on kirjeldatud muud põhjust - *isik ebakontaktne; isik agressiivne ja puudub, kes tema eest hoolitseb; isik on kodutu; isik elab liiga kaugel; isik ei ole valmis koostööks, käitub ülbelts ja üleolevalt ning ei ütle oma elukohta; isik on agressiivne, puudub mälu, ei tea kus elab, kus linnas on; hindan sisetunde järgi; isik on kodutu ja varjupaik ei võta teda (ametniku arvates väga vale, et ei võta), isik pole võimeline ütlema, kus ta elab*.

5 respondenti toimetaks isiku koju kui isiku elukoht jääb Kesklinna politseijaoskonna teeninduspiirkonda või patrulltoimkonna patrullmarsruudile; 4 respondenti toimetaks isiku koju ainult juhul kui isik elab Kesklinna politseijaoskonna teeninduspiirkonnas ja 4 respondenti juhul kui isik elab patrulltoimkonna patrullmarsruudil; 1 respondent toimetaks isiku koju, kui isik elab Tallinna linna haldusterritooriumil ja 1 respondent juhul, kui kodu asub lähemal kui kainestusmaja.

Lähtuvalt eeltoodust võib järeldada, et joobeseisundis isik toimetatakse koju mõnikord, kuid pigem seda ei tehta ja selle põhjuseks on asjaolu, et töökorralduslikult ei ole võimalik/lubatud sõita oma teeninduspiirkonnast välja, sest tulenevalt kogu Eesti ja Politsei- ja Piirivalveameti majanduslikust olukorrast on piiratud nii vahetuse jooksul läbitav kilometraaž kui ka kütuseressurss. Samas oleks joobeseisundis isiku kojutoimetamine mõeldav juhul, kui isik elab Kesklinna politseijaoskonna teeninduspiirkonnas.

Viimase, 12. küsimusega õnnestus välja selgitada, et 9 respondenti on isikute kainenema toimetamise kohta saanud juhiseid prefektuuri/politseiameti/PPA poolt, vahetu juhi poolt antud juhiseid on saanud 6 respondenti; 3 respondenti ei ole saanud juhiseid, kuid 1 neist respondentidest on kogemused omandanud töö käigus ning 1 respondent läbinud vastava koolituse. Mitte ükski respondent ei ole märkinud, et juhiseid kainenema toimetamise kohta oleks antud õppepäevadel.

Politseiametnikud peavad oma igapäevatoos lähtuma seadustest ning olgugi, et PPVS sätestab isikute kainenema toimetamise alused ja korra, on politseiasutuse juhil õigus anda välja halduseeskirju (juhiseid), mille näol on tegemist kaalutusõiguse teostamist suunava ja täpsustava aktiga, mis tagab politseiasutusele seadusega antud diskretsioonivolituse ühtse ja ühetaolise realiseerimise.⁶⁶ Küsitlusest nähtub, et antud juhistest on teadlik enamik ametnikke. Samas arvab autor, et teadlikkus juhistest ei tähenda alati seda, et neist ka juhitudakse. Siinkohal peab autor vajalikuks täpsustada, et viimaste aastate jooksul on endise Politseiameti poolt edastatud vähemalt kahel korral juhiseid isiku kinnipidamise ja isikute kainenema toimetamise kohta. 08.11.2007. nr PA_2-16.2/7929 pöördumises selgitati haldusmenetluslikku kinnipidamist, mille hulka kuulub ka isikute kainenema toimetamine ning 06.06.2008. PA 16-1.11.2/3279 ringkirjas kohustust teostada isikute kainenema toimetamisel kaalutusõigust, tuues ära näiteid erinevatest situatsioonidest. 07.04.2010 edastati juhised isikute kainenema toimetamise kohta PPVS alusel, milles on antud põhjalik ülevaade alates kainenema toimetamise eesmärgist, kainenema toimetamise otsustuse kaalumisest kuni kainenema toimetamise dokumenteerimiseni välja.⁶⁷

Autor arvab, et ametnikele on antud piisavalt selgitavaid juhiseid, kuid tuginedes küsimustiku 6-9 vastustele, ei oska ametnikud kasutada neid juhiseid oma igapäevatoos.

⁶⁶ Õiguskantsleri Kantselei, "Soovitus Politseiametile õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks, 2008, www.oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/03_Soovitus_Politseiametile_igusp_rasuse..._karistuste_hltlustamiseks_september_2008.pdf, 01.04.2010.

⁶⁷ *Kainenema paigutamise juhis, supra nota 65.*

4.2 Dokumendianalüüsi tulemused ja arutelu

2009.aastal toimetati Kesklinna politseijaoskonna politseiametnike poolt Kesklinna politseijaoskonda ja kainestusmajja kainenema kokku 3729 isikut, kellest II poolaastal 2015 isikut, ehk 54 %.

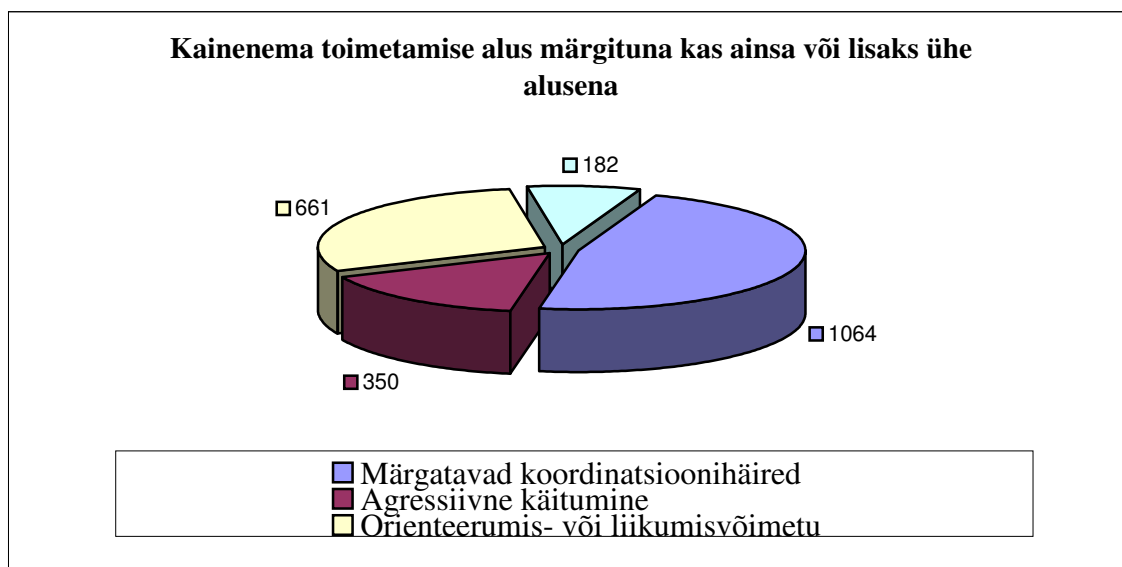
Joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokollis (lisa 2) tuleb märkida kainenemisele toimetamise aeg, koht ja alus. Aluseks on protokollis toodud:

1. indikaatorvahendi või tõendusliku alkomeetri näit;
2. agressiivne käitumine (PolS § 15² lg 3 p 1);
- 2.1 rahu rikkumine eluruumis (PolS § 15² lg 3 p 1; PolS § 15² lg 4);
3. märgatavad koordinatsioonihäired (PolS § 15² lg 3 p 2);
4. orienteerumis- või liikumisvõimetu (PolS § 15² lg 3 p 3);
5. alaealine (PolS § 15² lg 5 sätestatud alusel).

Protokollis oli võimalik omakäeliselt märkida isikul esinevad joobetunnused, kui isik oli keeldunud või ei olnud võimeline järgima joobe tuvastamise protseduuri või temalt oli võetud bioloogilise vedeliku proov.

Käesoleva lõputöö kirjutamise algusajal kehtis veel PolS, mistõttu on osa uurimusest viidud läbi selle seaduse ajal kehtinud õigusruumis, kuid võib eeldada, et tehtavad järeldused on asjakohased ka PPVS ajal.

Protokollide vaatlusest nähtus (lisa 3), et kõige sagedamini oli lisaks tuvastatud joobeseisundile isikute kainenema toimetamise põhjuseks isikul esinevad märgatavad koordinatsioonihäired (vt joonis 2).

Joonis 2. Kainenema toimetamise alus. (allikas: autori arvutused)

Märgatavad koordinatsioonihäired olid kas ainsa või lisaks ühe alusena ära märgitud 68 % (1064) juhtudel. Näiteks oli märgatavatele koordinatsioonihäiretele lisaks märgitud ka agressiivust ja/või orienteerumis- või liikumisvõimetus kui ka kõik kolm alust koos.

Seega protokollide põhjal ohustas üle poole kõigist kainenema toimetatud isikutest teisi või iseennast või võis osutada kuriteo ohvriks põhjusel, et neil olid jookest tulenevad märgatavad koordinatsioonihäired.

Milles märgatavad koordinatsioonihäired seisnesid, oli protokollides märgitud vaid 27 % (283) juhtudest. Kõige sagedamini oli märgitud, et *isik tuigerdas või isik lamas/magas maas või pingil*. Koostatud protokollidest ei nähtunud kaalutlust, miks isikut, kes tuigerdas tänaval, ei olnud võimalik koju toimetada. Samuti ei saa kainenema toimetamise aluseks olla igasugune tuigerdamine, vaid ainult selline, millega kaasneb oht nii isikule enesele või teistele isikutele.

Käesoleva töö alapeatükis 2.3.4 on välja toodud, viidates nii Riigikohtu kui madalama astmete kohtute otsustele, **et isiku kainenema toimetamise kaalutlused peavad nähtuma kainenemisele toimetamise protokollist.**

Siseministri määrusega kehtestatud joobasesisundis isiku kainenema toimetamise protokollil vormil, nagu ka eelpool mainitud, on trükitud kujul toodud kainenema toimetamise alused

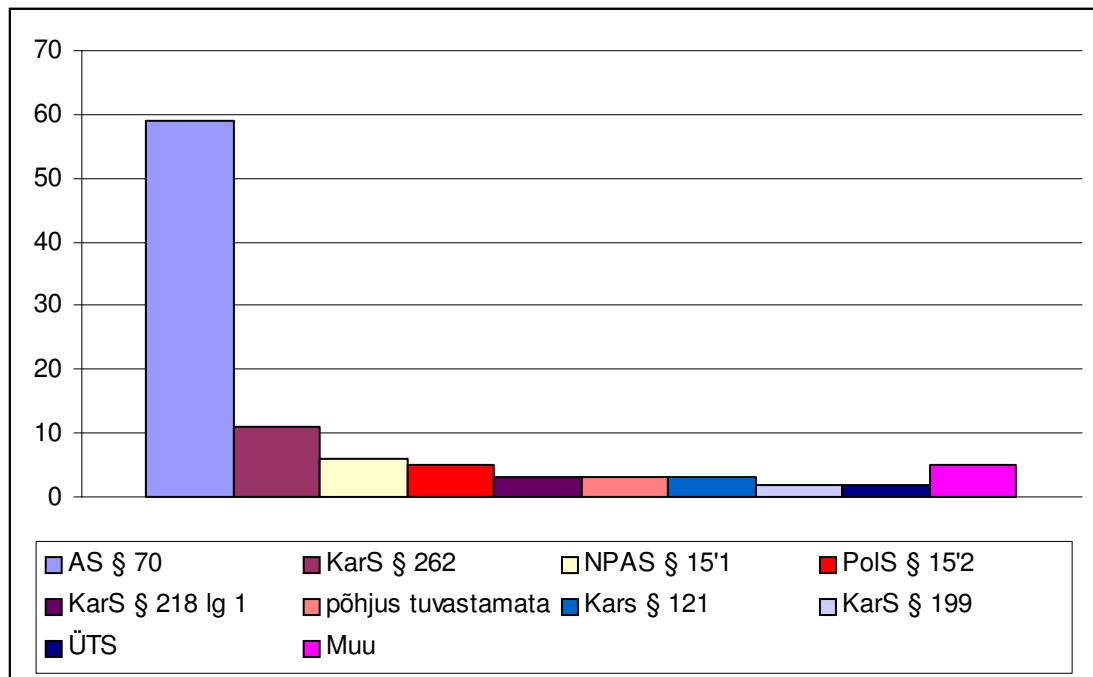
ning millede hulgast politseiametnikud 78% juhtudel valivad sobivama. Selline protokollivorm ei soosi ametnikke kaalutlema, kas isiku kainenema toimetamine on proportsionaalne või mitte ning protokollist ei nähtu hiljem neid konkreetseid kaalutlusi, mis tingisid isiku kainenema toimetamise. Ettepanekud protokollivormi täiustamiseks on toodud alapeatükis 4.3.

Juhusliku valimina läbivaadatud 200 protokollist nähtus, et 112 juhul oli protokollikoostanud patrullis olev politseiametnik, kes võttis vastu otsuse isiku kainenema toimetada ning 88 juhul oli protokollikoostajaks ajutise kinnipidamise kambri korrapidaja, kelle tööülesandeks on hoopis kinnipidamiskambrites viibivate kinnipeetute üle järelevalvetostamine.

Seega 44% juhtudest koostas Kesklinna politseijaoskonnas joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokollis isik, kellel puudub võimalus kaalutleda sündmuskohal, kas oma joobes oleku tõttu võib isik ohustada ennast või teisi või langeda kuriteo ohvriks ning, et ohu vältimiseks on ainsaks võimaluseks toimetada isiku kainenema.

Kainenema toimetamise eesmärk on kaitsta isikut ennast või teisi isikuid joobest tuleneva ohu eest, mitte ei ole eesmärgiks, et iga kainenema toimetatud isikule koostatakse kainenemisel väärteoprotokoll.

Eesmärgiga tuvastada, kas kainenema toimetatud isikute suhtes alustatakse süüteomenetlust, kontrollis autor ajavahemikus 07-15.07.2009 saja kainenema toimetamise protokollis kantud isiku nime ja/või isikukoodi infosüsteemidest KAIRI ja POLIS (lisa 6). Kontrollimisel selgus, et 90 juhul sajast järgnes isiku suhtes süüteomenetluse läbiviimine (vt joonis 3).

Joonis 3. Süüteo menetluse läbiviimine (allikas: Infosüsteemid KAIRI ja POLIS ning autori arvutused)

Väärteomenetlust alustati 83 isiku suhtes, kriminaalmenetlust 7 isiku suhtes ning 3 juhul ei leitud infosüsteemidest isikute kohta andmeid, 1 juhul oli infosüsteemi märgitud *sundtoomine* ning **5 juhul, et isik toimetati kainenema**. Kuna kriminaalmenetlust alustati 7 isiku suhtes, julgeb autor järeldada, et isikud peeti kinni kahtlustatavana kuriteo toimepanemises, kuid kuna kahtlustatava tervislik seisund (joobeseisund) ei võimaldanud menetlustoiminguid läbi viia, paigutati isikud kainenema. 71 % väärteomenetlustest alustati AS § 70 (alkohoolse joogi tarbimine avalikus kohas või avalikku kohta joobnud olekus ilmumine) alusel, 13 % KarS § 262 (avaliku korra rikkumine) alusel ning oli 6 korral (7%) ära märgitud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus § 15¹ (narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik käitlemine väikeses koguses) ja 3 korral (4%) KarS § 218 lg 1 (varavastane süütegu väheväärtusliku asja ja varalise õiguse vastu) alusel. Kuna $\frac{3}{4}$ väärteomenetlusi alustati AS § 70 alusel, mille puhul joobeseisund on süüteo koosseisu osa, ei saa see olla aluseks isiku kainenema toimetamisel. AS on eriseadus, mille §-s 70 on sätestatud väärteo materiaalõiguslik regulatsioon.

01.01.2010 jõustunud PPVS § 7²⁹ lg 1 kohaselt võib toimetada kainenema joobeseisundis isiku kui see on vältimatu isikust endale või teisele isikule lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks.

Politseiametniku kaalutlused vältimatu vahetu ohu olemasolust tuleb märkida *joobeseisundis isiku kainenema toimetamise protokollis*. (LISA 5) Protokollile tuleb märkida kainenemisele toimetamise aeg, koht ja alus.

Aluseks on protokollil toodud:

1. kainenemisele toimetamine on vältimatu isikust endale või teisele isikule lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks (PPVS § 7²⁹ lg 1);
2. alaealist ei ole võimalik kinnipidamiskohajärgse prefektuuri piires üle anda täiskasvanud perekonnaliikme, hooldaja või eestkostja hoole alla (PPVS § 7²⁹ lg 2);
3. isik on keeldunud joobeseisundi kontrollimisest indikaatorvahendiga või selle tuvastamisest tõendusliku alkomeetriga või ei ole võimeline järgima indikaatorvahendi või tõendusliku alkomeetri kasutamise protseduuri (PPVS § 7²⁹ lg 3 p 1);
4. isikult on võetud bioloogilise vedeliku proov joobe tuvastamiseks ja joobeseisundi tuvastamine bioloogilise vedeliku proovi uuringuga ei ole kohe võimalik (PPVS § 7²⁹ lg 3 p 2).

Juhusliku valimina vaadeldud 145 protokollis on kainenema toimetamise alusena märgitud, et kainenemisele toimetamine on vältimatu isikust endale või teisele isikule lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks 41 juhul, mis näitab, et isikul oli tuvastatud joobeseisund ja sellest tulenev vältimatu vahetu oht endale või teistele isikutele (lisa 6).

Samas 104 juhul oli märgitud lisaks vahetule ohule, et isik kas on keeldunud või ei ole võimeline järgima joobeseisundi tuvastamise protseduure. Sellisel juhul on lisaks *joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokollile* koostatud *joobeseisundi kontrollimise protokoll*, kus on ära toodud võimalikud joobe viitavad tunnused. Viitavatest tunnustest isiku välimusele, reaktsioonile, kõnele, aja-, isiku-, kohatajule, teadvusele, mälule, koordinatsioonile ja käitumisele on võimalik näha politseiametniku kaalutlusi isiku kainenema toimetamisel vaid juhul, kui lisaks protokollile vormil toodud variantidele on politseiametnik lisanud märkused nt, milles seisnevad isiku kerged koordinatsioonihäired või nt, milles seisnevad häired aja-, isiku- ja kohatajus.

Alljärgnevalt üks näide isiku kainenema toimetamisest:

05.01.2010 kell 20.00 Raua tn 24 trepikoda, isik on trepikojas pikali.

Joobeseisundis isiku kainenema toimetamise protokollis on märgitud isiku elukohaks Raua tänava sama maja ning kainenema toimetamise aluseks, et kainenemisele toimetamine on vältimatu isikust endale või teisele isikule lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks ning isik ei ole võimeline järgima joobeseisundi tuvastamise protseduuri. Samas nähtub joobeseisundi kontrollimise protokollist, et isiku riietus on puhas, ta on teadvusel, esineb silmade punetust ja tema pupillid on suured, reaktsioon on aeglane, kõne segane, aja-, isiku- ja kohatajus esineb häireid, mäletab viimase 24-tunni sündmuseid, koordineatsioon on häiritud ja käitumiselt rahutu.

Autori arvates puudub alus isiku kainenema toimetamiseks, kuna see on kaalutlemata ja ebaproportsionaalne. Joobeseisundi kontrollimise protokollis ei nähtu, et politseiametnik oleks kirjeldanud, milles nt seisneb, et isikul esinevad kerged koordineatsioonihäired või rahutu käitumine, samuti ei ole üheselt mõistetav, millest tuleneb isikust oht temale endale või teistele isikutele ning lõpuks oli isik oma elukoha trepikojas, kuid protokollist ei nähtu, miks ei olnud politseiametnikel võimalik isikut koju toimetada ning isik toimetati kainenema kainestusmajja, mis asub hoopis teises linnaosas.

Autor mõistab, et protokollide täitmine on aeganõudev ja tülikas ning kergem on täita blanketil olevaid variante sobivate ristikestega, kuid samas on joobeseisundi kontrollimise protokollis jäetud vastav ruum märkuste kirjutamiseks, kuhu saaks vastavad kaalutlused kirja panna. Kaalutluste kirjapanek on oluline juba seepärast, et suure töökoormuse tõttu ei ole politseiametnikel võimalik tagantjärgi meenutada, millistele kaalutlustele tuginedes isik kainenema toimetati. Tagantjärgi meenutatud kaalutlused võivad olla oletuslikud ning alati jääda kahtlus, et need on tagantjärgi otsitud.

Vaadeldes läbi suurel hulgal joobeseisundis isiku kainenema toimetamise protokolle ning joobeseisundi kontrollimise protokolle, ei julge autor väita, et nendest protokollidest oleks üheselt ja selgesti nähtavad politseiametnike kaalutlused isikute kainenema toimetamisel. Mõlemad protokollid täidetakse üldjuhul juba politseijaoskonnas või kainestusmajjas olles ning seetõttu on nende täitmine formaalne.

4.3 Järeldused ja ettepanekud

Enne lõplike järelduste tegemist soovib autor rõhutada, et läbiviidud uurimistöö alusel tehtavad järeldused ei kehti Eesti Politsei kui terviku kohta, vaid need on tehtud tuginedes vaid 15 ametniku ankeetküsitluse vastustele ning isiku kainenema toimetamise protokollide vaatlusele.

Isikute kainenema toimetamise seaduslik alust tuleneb PPVS-ist, mis annab politseile õiguse toimetada joobeseisundis isik kainenema, kui see on vajalik, et kaitsta isikut ennast või teisi isikuid. Siinkohal tuleb rõhutada, et PPVS annab õiguse, mitte ei pane politseile selleks kohustust. Olgugi, et politseiametnikel on seadusest tulenev õigus, ei saa seda kasutada ilma, et otsustus kainenema toimetamise kohta oleks kaalutletud, proportsionaalne ning otstarbekas. Kuna seadusandjal ei ole võimalik kõiki olukordi ette näha, ei ole PPVS § 7²⁹ ära toodud konkreetseid kaalutlusi, mida politseiametnikel oleks võimalik järgida. Kohustus kohaldada kaalutusõigust tuleneb HMS-ist.

Nii ankeetküsitluse kui ka vaatluse käigus ilmnis, **et ametnikud seostavad isikute kainenema toimetamist süüteomenetluse läbiviimisega.** Siinkohal selgituseks, et kui kainenema toimetamise eesmärk on kaitsta isikute elu ja tervist, siis süüteomenetluse läbiviimisel on eesmärk võtta õigusrikkumise toimepännud isik vastutusele. Samas on politseiametnikud toonud välja, et isikute kainenema toimetamise seaduslik alus tuleneb lisaks PPVS-ile AS-ist, NPALS-ist, KarS-ist, mis on süüteo koosseise sisaldavad seadused. Kainenema toimetamisel lähtutakse samuti eelpool nimetatud seadustest ja sellist arusaama kinnitas ka läbiviidud vaatlus. Juhusliku valimina kontrollitud 100 isiku suhtes, kes oli toimetatud politseijaoskonda ning kelle suhtes oli koostatud isiku kainenema toimetamise protokoll, **järgnes süüteomenetluse läbiviimine vähemalt 90 juhul.**

Samas oskasid kõik vastanud vähemalt ühe variandina välja tuua, et isikute kainenema toimetamise eesmärk on ära hoida isiku joobeseisundist tulenevat vahetut ohtu, mis võib seisneda nii enese kui ka teiste isikute ohustamises, aga siiski pidas 2/3 vastanutest eesmärgiks vajadust sekkuda, kuna joobeseisundis isik võib solvata inimväärikust ja ühiskondlikku moraalitunnet – AS § 70 süüteo koosseisu osa. **Järelikult puudub politseiametnikel selge arusaam isikute kainenema toimetamise olemusest.**

Isikute kainenema toimetamise alus tuleneb küll PPVS-ist, kuid kuna see on politsei järelevalve erimeede ja seega haldustoiming, tuleb kohaldada HMS-is toodud põhimõtteid. Kaalutusõiguse mõistest tuleneb, et kaalutusõigus on omane haldusorganile. Isikute kainenema toimetamise puhul on haldusorgani funktsiooni täitjaks politseiametnik ning tema volitus kaalutusõigust kohaldada peab tulenema seadusest. PPVS-is on kaalutusnorm olemas (vt. alapunkt 2.3). Järgmisena tuleb politseiametnikul kaaluda, kas tema sekkumine on vajalik, st kas joobeseisundis isik võib nii ennast kui ka teisi ohustada ning viimaks tuleb jõuda seisukohale, kuidas sekkuda – kas toimetada isik koju või politseisse kainenema. Et kõiki vajalikke otsustusi teha, tuleb ametnikul teada kainenema toimetamise eesmärki, sest vaid nii saab ametnik tegutseda eesmärgipäraselt. Kui ametnik on välistanud asjaolu, et ilma sekkumata ei ole võimalik isikut ennast ja teisi isikuid kaitsta ning isikut ei ole võimalik toimetada koju, kuna ta võib nt ohustada oma pereliikmeid või tema elukoht on kaugel, on eesmärgipärane toimetada ta kainenema. Kainenema toimetamisega tagatakse, et isik ei saa ennast ega teisi ohustada ning ta on kinnipidamiskambris järelevalve all ja seega lasub politsei hoolekohustus tagada tema elu ja tervis. Juhul, kui politseiametnik ei kohalda kaalutusõigust või on lähtunud sobimatutest või ebaõigetest kaalutlustest või jätnud mõne olulise aspekti tähelepanuta, võib olla tegemist olulise kaalutusveaga. Riigikohus on rõhutanud (vt. alapeatükk 1.5), et kaalutusotsuse tegemisel tuleb kaaluda kõiki võimalusi ja võtta arvesse kõik asjaolud, mis on otsustuse tegemisel vajalikud. Ükshaaval ja etapiliselt tuleb läbi kaaluda, kas vastvõetav otsus on eesmärgi saavutamiseks kohane, vajalik ja mõõdukas. (vt punkt 2.3.2).

Mitte ükski ankeetküsimustikule vastanud ametnik ei osanud nimetada HMS-i ja sellest tulenevaid põhimõtteid, millest nad peaksid isikute kainenema toimetamisel lähtuma.

Autor loodab, et HMS-i ja sellest tulenevate põhimõtete mitteteadmine ei too koheselt endaga kaasa asjaolu, et kõik isikute kainenema toimetamised on kaalutlemata, ebaoproportsionaalsed ja ebaotstarbekad, samas ei saa mööda minna tõsiasi, et politseiametnikele on antud ülimalt suur õigus piirata isikute põhiõiguseid ja see omakorda seab karmimad nõudmised ja eeldused, et ametnikud on professionaalsed ja tunnevad õigusakte, mis reguleerivad nende igapäevatööd.

Kaalutusõiguse põhimõtte mitteteadmine/tundmine jäi silma ka isiku kainenema toimetamise protokollide vaatlusel. Protokollides on märgitud küll alus, mis tuleneb seadusest ja mille ilmnemisel tehakse vastav ristike protokollis vormi õigesse kohta, kuid samas ei ole protokollidest nähtavad konkreetsed kaalutlused, mis tingisid isiku kainenema toimetamise. Kui ka lisaks protokollides olevatele juba trükitud variantidele kirjutataksegi lisaks omakäeliselt, mis tingis isiku kainenema toimetamise, siis tihtilugu on see napolisõnaline (*nt, isik magas pingil, tuigerdas tänaval jne*), mistõttu ei ole võimalik tuvastada, kas kainenema toimetamine on eesmärgipärane või mitte. Samas on Riigikohtu Halduskolleegium 17.04.2007 otsuse 3-3-1-98-06 punktis 19 rõhutanud, et kainenemisele toimetamine on preventiivne, kuid samas isiku vabadusõigust oluliselt riivav vahend, mille kohaldamine **nõuab kõigi asjaolude kaalumist ning kainenemise paigutamise otsustuse põhistamist vastavas menetluskohas (kainenemisele toimetamise protokollis)**. Samuti on Riigikohtu Halduskolleegium 28.10.2003 otsuse 3-3-1-66-03 punktis 20 asunud seisukohale, et kui haldusaktis puudub igasugune faktiline põhjendus, ei ole hiljem võimalik tõendada, kas esitatud põhjendused on samad, millest otsuse tegemisel lähtuti ning **alati võib jääda kahtlus, et otsus jäeti nõuetekohaselt kaalumata ning tagantjärele esitatud põhjendused on otsitud.**

Uurimistöö läbiviimisel selgus, et politseiametnikud toimetavad joobeseisundis isikuid koju mõnikord, kuid üldjuhul ei ole see tavaks. Samas vastati, et kui otsustatakse isik koju toimetada, siis peaks isiku elukoht jääma Kesklinna politseijaoskonna teeninduspiirkonda või patrulltoimkonna patrullmarsruudile. Kojutoimetamist takistava asjaoluna toodi ära, et töökorralduslikult ei ole võimalik/lubatud sõita oma teenistuspiirkonnast välja ning samuti on patrulltoimkondadel piiratud kilometraaz ning kütuseressurss.

See, et joobeseisundis isiku kojutoimetamine on tavapäratu, nähtus ka kainenema toimetamise protokollidest, sest jaoskonda kainenema toimetati nt isikud, kelle elukoht asus tegelikult lähemal kui politseijaoskond või jäi teele teel politseijaoskonda. Samas, aga puudus protokollist märke, millistel asjaoludel ei olnud võimalik isikut koju toimetada. Sellistel juhtudel ei ole võimalik tagantjärele tuvastada, kas isiku kainenema toimetamine oli nt otstarbekas, sest igal juhul on odavam toimetada isik koju kui politseijaoskonda kainenema. Algselt võib küll tunduda, ei isikute koju toimetamiseks kulutatakse palju aega ja kütuseressurssi, kuid pikemas perspektiivis on see odavam kulutustest, mis tehakse isiku kinnipidamisel politseijaoskonnas või kainenemismajas (olmekulud, personalikulud, jne).

Uuringus osalejad olid vanuses kuni 39 eluaastat, keskharidusega ning politseiline haridus oli enamusel omandatud Paikuse Politseikoolis. Kuna autor omandas samuti oma politseilise hariduse Paikuse Politseikoolis, julgeb ta väita, et uuringus osalenud ametnike haldusmenetlust puudutavad teadmised on ebapiisavad. Autori väidet kinnitab ka asjaolu, et kuni käesoleva kevadeni praktiliselt puudus *konstaabli eriala* õppekavast haldusõiguse õppeaine.⁶⁸ Samas *politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe* õppekavas on haldusõiguse üldosa õppeainena olemas.⁶⁹ Autor puutus esmakordselt haldusmenetlusega kokku küll 2006. aastal, kui asus tööle endise Põhja Politseiprefektuuri politseikontrolli osakonda, kuid põhjalikumad teadmised pärinevad sama aasta sügisest, mil autor asus õppima Sisekaitseakadeemia politseikolledžis rakenduskõrgharidusõppesse.

HMS jõustus juba 8 aastat tagasi, kuid õppeaine, kus käsitletakse haldusõigust, on uues *politseiteenistuse kutseõppekavas* alles 2010 aastal,⁷⁰ st haldusõigust hakatakse õpetama tulevastele politseiametnikele alles 2010 aasta sügisest. Seega hetkel nii politseikolledži konstaabliõppes õppivate kui ka oma varasemalt politseikoolist või politseikolledžist politseilise hariduse saanud ja hetkel töötavate politseiametnike baasõpe ei sisaldanud haldusõiguse õpetamist, mistõttu ei saagi eeldada, et politseiametnikud omaks selles vajalikke teadmiseid.

Oma igapäevatöös puutuvad politseiametnikud kokku PPVS peatükis 2¹ sätestatud politsei järelevalve üld- ja erimeetmetega. Samas on politsei järelevalve menetlus üks haldusmenetluse liikidest ja seetõttu kohalduvad politsei järelevalve menetlusele HMS-is haldusmenetluse läbiviimiseks rakendatavad ühised põhimõtted. Kuna aga politseiametnikel puuduvad baastadmised haldusmenetlusest, on autor arvamisel, et politseiametnikud ei oska oma igapäevatöös arvestada ega rakendada haldusmenetluse põhimõtteid ja seega ei pruugi politsei järelevalve üld- ja erimeetmete kohaldamine olla õiguspärane.

⁶⁸ Konstaabli eriala õppekava, kinnitatud siseministri 21.09.2006, käskkirjaga nr 410, kättesaadav Sisekaitseakadeemia www.sisekaitse.ee/public/Politseikool/Konstaabli_eriala_28.10.2009_oppekava.pdf, 25.04.2010. kodulehelt,

⁶⁹ Politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe väljundipõhine õppekava, vastu võetud Sisekaitseakadeemia nõukogu otsusega 16.12.2008, 0-7.1/59; muudetud 23.10.2009, 1.1-7/37, kättesaadav Sisekaitseakadeemia kodulehelt www.sisekaitse.ee/public/Oppeosakond/Oppekavad/PK090_Politsei.pdf, 25.04.2010.

⁷⁰ Politseiteenistuse kutseõppekava, vastu võetud Sisekaitseakadeemia nõukogu otsusega 14.04.2010, 1.1-6/2.

Nii käesoleva töö teoreetilisest osast kui ka läbiviidud küsitlusest selgus, et kainenema toimetamise kohta on antud juhiseid ja neist juhistest ollakse ka teadlikud, kuid kahjuks neid ei järgita.

Seega julgeb autor väita, et uuringus osalenud politseiametnikel ei ole selget arusaama isikute kainenema toimetamise olemusest, eesmärkidest ning ametnikel on puudulikud teadmised haldusmenetlusest ning kaalutusõiguse kohaldamisest. Kui isikute kainenema toimetamisel kohaldataksegi kaalutusõigust, ei nähtu kainenema toimetamise protokollist, millistele kaalutlustele tuginetakse kui otsustatakse isik toimetada kainenema.

Lähtuvalt järeldustest, teeb autor järgmised ettepanekud:

- Järeldustest nähtus, et kaalutusõiguse mittekohaldamine on tingitud politseiametnike teadmatusest, mis omakorda tuleneb sellest, et politseiametnikel puuduvad baasteadmised haldusmenetlusest. Kuna politseiametnikud oma igapäevatoos puutuvad kokku politsei järelevalve üld- ja erimeetmete kohaldamisega, on tungiv vajadus viia läbi koolitusi, mis aitaks politseiametnikel tõlgendada ja rakendada PPVS sätteid. Koolitustel tuleks esmalt anda ülevaade HMS-ist ning seejärel politsei järelevalve menetlusest kui haldusmenetluse eriliigist. Eriti suurt rõhku tuleks panna politsei järelevalve-meetmete rakendamise põhimõtetele, analüüsides ühekaupa läbi kõik PPVS-is sätestatud üld- ja erimeetmed.
- Teha muudatused isiku kainenema toimetamise protokollis vormides. Tulenevalt uurimuse tulemustest leiab autor, et isiku kainenema toimetamise protokollide vormidele ei ole ruumipuuduse tõttu võimalik omakäeliselt lisada põhjalikke kaalutlusi. Kuna isiku kainenema toimetamise otsustusel tuleb politseiametnikul kohaldada valikukaalutlust - kas toimetada isik koju või politseisse, võiks isiku kainenema toimetamise protokollis olla koht, kuhu ametnik omakäeliselt kirjutab, milliste asjaolude tõttu ei olnud võimalik isikut koju toimetada.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärk oli välja selgitada, milliseid asjaolusid tuleks arvestada kaalutusõigust rakendades isikute kainenema paigutamisel ning uurida, kas praktikas lähtutakse isikute kainenema toimetamisel kaalutusõigusest.

Töö eesmärgist lähtuvalt püstitas autor hüpoteesi, et isiku kainenemisele toimetamisel ei kohaldata kaalutusõigust PolS kehtivuse ajal ning mittekasutamine jätkub PPVS rakendamisel. Töös püstitatud hüpotees leidis kinnitust.

Uurimuse läbiviimiseks ning hüpoteesi kontrollimiseks viis autor Kesklinna politseijaoskonna politseiametnike seas läbi ankeetküsitluse, millele kahjuks vastas vaid 15 ametnikku, mis on küll üle veerandi Kesklinna politseijaoskonna ametnikest, kelle igapäevaste tööülesannete hulka kuulub isikute kainenema toimetamine, kuid väikse valimi tõttu ei olnud võimalik teha järeldusi kogu politseis töötavate ametnike oskuste ja teadmiste kohta ning seetõttu puudutavad järeldused vaid uurimuses osalenud ametnike teadmisi. Dokumendianalüüsi käigus vaatles autor läbi üle 3000 isiku kainenema toimetamise protokollid. Kuna koostatud protokollide maht oli ülisuur, tegi autor neli juhuslikku valimit.

Läbiviidud ankeetküsitlus võimaldas teha järeldusi, et politseiametnikel ei ole selget arusaama isikute kainenema toimetamise olemusest ning isikute kainenema toimetamist seostatakse süüteomenetluse läbiviimisega. Samuti on ametnikel puudulikud teadmised haldusmenetlusest ning kaalutusõiguse kohaldamisest.

Läbiviidud dokumendianalüüsist selgus, et kui isikute kainenema toimetamisel kohaldataksegi kaalutusõigust, ei ole põhistatud kaalutlused tuvastatavad isiku kainenema toimetamise protokollis.

Olulisemaks ettepanekuks peab autor vajadust viia töötavatele politseiametnikele läbi haldusmenetlusealaseid baas- ja täiendkoolitusi ning politseihariduse omandamisel tuleb märksa suuremat rõhku pöörata haldusõiguse õpetamisele. Autor on arvamusel, et käesoleva töö teoreetilist osa on võimalik kasutada õppematerjalina politseiametnike koolitamisel ning see on kasutatav ka politseiametnike igapäevatoos.

Käesoleva lõputöö raames puudutas autor vaid ühte haldusmenetluse põhimõtet, millest tuleb isikute kainenema toimetamisel lähtuda, kuid kuna nii isikute kainenema toimetamisel, kui ka muude politsei järelevalve üld- ja erimeetmete kohaldamisel tuleb järgida HMS-is toodud põhimõtteid, on vajalik selles valdkonnas teostada ka edaspidiseid uuringuid.

Kindlasti on üheks keerukamaks põhimõtteks proportsionaalsuse põhimõte, mille kohaselt peab haldusorgani tegevus olema kohane, vajalik ja proportsionaalne e. mõõdukas seatud eesmärgi suhtes. Autor pakub Sisekaitseakadeemiale üheks lõputöö teemaks “Proportsionaalsuse põhimõtte rakendamine politsei järelevalve üld- või erimeetmete kohaldamisel”. Samuti oleks aktuaalne ja vajalik kirjutada lõputöö ükskõik, millise teise haldusmenetluse põhimõtte rakendamise teemal.

РЕЗЮМЕ

Применение дискреционного права при помещении лиц на вытрезвление на примере Кесклиннаского участка полиции Северной префектуры. Объём работы вместе с дополнениями составляет 75 страницы, основная часть работы состоит из 59 страниц и в ней 3 рисунка. Работа написана на эстонском языке. В список использованной литературы входит 59 наименований. При составлении работы за основу было взято «Руководство по составлению и оформлению работ студентов», утверждённое приказом ректора номер 6.1-6/212 от 02.12.2009.

Целью исследовательской работы было выяснить, какие обстоятельства нужно учитывать, применяя дискреционное право при помещении лиц на вытрезвление, а также исследовать, применяется ли дискреционное право на практике. Исходя из цели, в работе выдвинута следующая гипотеза: При помещении лица, находящегося в опьянении на вытрезвление во время действия закона о полиции дискреционное право не применялось, не применяется оно и после вступления в силу закона о полиции и пограничной охраны.

В первой части работы описывается сущность административного производства и разъясняется принцип дискреционного права и его применения в административном производстве.

Во второй части работы разбираются регуляции помещения лиц на вытрезвление в недавнем прошлом, во время действия кодекса об административных нарушениях и закона о полиции, а также даётся обзор применения дискреционного права после вступления в силу закона о полиции и пограничной охраны.

В третьей и четвёртой частях работы описываются исследовательские методы, которыми в данной работе были просмотр протоколов о доставлении лица на

вытрезвление и анкетирование сотрудников полиции. Дается обзор результатов исследования с внесением предложений автора.

Результаты исследовательской работы могут применяться на курсах повышения квалификации в области административного производства, а также в проведении дополнительных исследований в областях, где применяются принципы проведения административного производства.

Ключевые слова: основные права, принципы административного производства, дискреционное право, помещение лиц на вытрезвление, непосредственная опасность, подвергание опасности себя и других.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Adams, A., Väli, M., Lanno, Ü., Kaing, H., Pallo, H., Lepik, D., Drikkit, I., Tuusov, J.,
Vaast, T., Riikoja, A., Tõnisson, M., Vassiljev, V. ja Tasa, G. 2007.
Kohtuarstiteadus. Tallinn Europrint
- Aedmaa, A., Lopman, E., Parrest, N., Pilving, I. ja Vene, E. 2004. Haldusmenetluse
käsiraamat. Tartu Ülikooli Kirjastus
- Aedmaa, A., Parrest, N. 2005. Ülevaatlik õppematerjal haldusõigusest. Tallinn: Eesti
Vabariigi Riigikantselei.
- AS Pajo kaebus Pärnu Linnavalitsuse 12. novembri 2001. a määruse nr 16 punkti 1.1 ja
Pärnu Linnavalitsuse 10. detsembri 2001. a määruse nr 18 punkti 1 tühistamiseks,
halduskolleegiumi asi nr 3-3-1-66-03, Riigikohtu Halduskolleegium, kohtuotsus
28.10.2003
- Alkoholiseadus, 19.12.2001, jõustunud 01.09.2002 – RT I 2002, 3, 7 ... RT I 2009, 62,
405
- Arestimaja sisekorraeeskiri, vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega 08.01.2008,
jõustunud 25.01.2008 - RTL 2008, 6, 66 ... RTL 2008, 6, 66
- Bachmann, T. ja Maruste, R. 2003 Psühholoogia alused. Tallinn Kirjastus Ilo
- Diplomaatiliste suhete Viini Konventsioon [Vienna convention on diplomatic relations]
18.04.1961, (Eesti suhtes jõustunud 20.11.1991 – RTII, 12.09.2006, 16
- Eeskiri alkoholi- või narkojoobes olevate isikute kainestusmajja või politseiasutuse
kainestuskambrisse paigutamise ja hoidmise kohta, Politseiameti peadirektori
08.04.1993 käskkiri nr 76. kehtetu
- Eesti Looduskaitse Seltsi, Tiina Timpmani, Henri Väre, Ülle Kuldkepi ja Aavo Pärnsalu
kaebused Pärsti Vallavolikogu 21. augusti 2002. a otsusega nr 278 kehtestatud
detailplaneeringu tühistamiseks, halduskolleegiumi asi nr 3-3-1-54-03, Riigikohtu
halduskolleegium, kohtuotsus, 14.10.2003
- Eesti NSV administratiivõiguserikkumiste koodeks, Tallinn, Eesti raamat 1986
- Eesti Põllumajandusministeerium, (2009), "Eesti alkoholiturg 2008.aastal",
[www.agri.ee/public/juurkataloog/Pollumajandus_ja_toiduturg/2008/Eesti_alkoholitu
rg_2008._aastal.pdf](http://www.agri.ee/public/juurkataloog/Pollumajandus_ja_toiduturg/2008/Eesti_alkoholitur_2008._aastal.pdf), 11.01.2010
- Eesti Vabariigi Põhiseadus, 28.06.1992, jõustunud 03.07.1992 – RT 1992, 26, 349 ...
RT I 2007, 33, 210

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms], 04.11.1950, (Eesti suhtes jõustunud 16.04.1996 – RTII, 11.05.2000, 11,57

Haldusmenetluse seadus, 06.06.2001, jõustunud 01.01.2002 – RT I 2001, 58, 354 ... RT I 2009, 1, 3

Halduskohtumenetluse seadustik, 25.02.1999, jõustunud 01.01.2000 – RT I 1999, 31, 425 ... RT I 2008, 59, 330

Haldusõiguserikkumise seadustik, 18.07.1992, jõustunud 01.08.1992 - RT 1992, 29, 396; kehtetu 01.09.2002 RT I 2002, 56, 350

Isiku kainenema paigutamise. 2008. Politseiameti politseipeadirektori ringkiri 06.06.2008. nr PA16-1.11.2/3279

Isiku kinnipidamise juhend. 2007. Politseiameti politseipeadirektori juhise. 08.11.2007. nr PA-2-16.2/7926

J. J kaebus tuvastada Lääne Politseiprefektuuri toiming, millega J. J 15.08.2009 Haapsalu linnas kell 04.30 toimetati kainenemisele, õigusvastaseks, haldusasi nr 3-09-2001/25, Tallinna Halduskohus, kohtuotsus, 21.12.2009. www.kohus.ee/kohtulahendid/temp/avalik.pdf. 20.03.2010

Joobeseisundi tuvastamise juhend, Vabariigi Valitsuse 27.11.1992 määrus nr 326, RT, 14.12.1992, 52, 652. kehtetu

Joobeseisundi tuvastamise ja joobeastme määramise ning joobeastme määramise otsuse vaidlustamise kord, Vabariigi Valitsuse 02.04.2001 määrus nr 120, RTI, 05.04.2001, 35, 196. kehtetu

Jõks, A. "Eestis on õigusteadlikkus tõusnud, kuid inimestel on veel vähe võimalusi oma õiguste eest seismiseks" (2004), www.oiguskantsler.ee/index.php?weeklyID=54, 07.01.2010

Kainenema paigutamise juhise. 2010. Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor. 07.04.2010. nr 9.1-05/15816

Karistuseseadustik, 06.06.2001, jõustunud 01.09.2009 – RT I 2001, 61, 364 ... RT I 2009, 68, 463

Konstaabli eriala õppekava, kinnitatud siseministri 21.09.2006, käskkirjaga nr 410, kättesaadav Sisekaitseakadeemia kodulehelt, www.sisekaitse.ee/public/Politseikool/Konstaabli_eriala_28.10.2009_oppekava.pdf, 25.04.2010.

Korterühistu Tiiru Tosin kaebus Keila Linnavolikogu otsuse tühistamise ja

detailplaneeringu kehtestamiseks kohustamise, halduskolleegiumi asi nr 3-3-1-96-02, Riigikohtu halduskolleegium, kohtuotsus, 06.11.2002

Kriminaalmenetluse seadustik, vastu võetud 12.02.2003, jõustunud 01.07.2004 - RT I 2003, 27, 166 ... RT I 2010, 8, 35

Laaring, M., Künnapu, M., Heinsoo, P. ja Mikiver, M. Politsei järelevalve menetlus. Õppevahend. Sisekaitseakadeemia ja Avaliku Teenistuse Arendus- ja Koolituskeskus

Liiklusseadus, vastu võetud 14.12.2000, jõustunud 01.02.2001 - RT I 2001, 3, 6 ... RT I 2009, 68, 463

Mikiver, M. ja Roosve, T. 2002. Haldusõigus. Üldosa. Siseakadeemia kirjastus

Mikiver, M. 2002. Haldusmenetlus ja haldusakti koostamine. Sisekaitseakadeemia kirjastus

Merusk, K. 1997. Administratsiooni diskretsioon ja selle kohtulik kontroll. Juura, Õigusteabe AS

Mõõteseadus, 10.03.2004, jõustunud 01.05.2004 – RT I 2004, 18, 32 ... RT I 2009, 62, 405

Narits, R. 2002 Õiguse entsüklopeedia. Juura, Õigusteabe AS

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus, vastu võetud 11.06.1997, jõustunud - RT I 1997, 52, 834 ... RT I 2009, 62, 405

Pikamäe, K. 2006. Kaalutusvigadest, Juridica 14, 75-83

Pikamäe, K. 2003 Kaalutusõigus ja selle kohtulik kontroll, magistritöö, Tartu Ülikooli Õigusinstituut

Politseiseadus, 20.09.1990, jõustunud 08.10.1990 – RT 1990, 10, 113, kehtetu RT I 2009, 62, 405, jõustunud 01.01.2010

Politsei ja piirivalve seadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012 – RT I 2009, 26, 159 ... RT I 2009, 62, 405

Politseiteenistuse kutseõppekava, vastu võetud Sisekaitseakadeemia nõukogu otsusega 14.04.2010, 1.1-6/2

Politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe väljundipõhine õppekava, vastu võetud Sisekaitseakadeemia nõukogu otsusega, 16.12.2008, 0-7.1/59; muudetud 23.10.2009, 1.1-7/37, kättesaadav Sisekaitseakadeemia kodulehelt www.sisekaitse.ee/public/Oppeosakond/Oppekavad/PK090_Politsei.pdf, 25.04.2010

Riigikogu, 2007 Korrakaitseaduse eelnõu 49 SE seletuskiri, www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=93502&u=20100113155343, 12.02.2010

- T.-M. K. kaebus Lõuna Politseiprefektuuri toimingute (kainenemisele toimetamise, tegelikkusele mittevastavate andmete ja delikaatsete isikuandmete avalikustamise) õigusvastaseks tunnistamiseks ja ebaõigete andmete ümberlükkamiseks, haldusasi nr 3-05-1210, Tartu Ringkonnakohus, kohtuotsus, 10.10.2006
- T.-M. K. kaebus Lõuna Politseiprefektuuri 31. juuli 2005. a toimingute õigusvastasuse kindlakstegemiseks ja Lõuna Politseiprefektuuri kohustamiseks toimingu sooritamiseks, halduskolleegiumi asi nr 3-3-1-98-06, Riigikohtu halduskolleegium, kohtuotsus, 17.04.2007
- Tallinna Ringkonnakohtu taotlus tunnistada käibemaksuseaduse § 18 lg 8 teine lause kehtetuks, põhiseaduslikkuse järelevalve asi nr 3-4-1-1-02, Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium, kohtuotsus, 06.03.2002
- Truuväli, E.-J., Aaviksoo, B., Kask, O., Lehis, L., Madise, L., Madise, Ü., Merusk, K., Mälksoo, L., Narist, R., Olle, V. ja Pruks, P. 2008. Eesti Vabariigi Põhiseadus: Kommenteeritud väljaanne, teine täiendatud väljaanne. Kirjastus Juura
- Saareväli, M. 2004 Joobeseisundi tuvastamise kui sündi sisaldava menetluse kohasus kehtivas õiguskorras. *Juridica* 12, 383 – 392
- Turvaseadus, 08.10.2003, jõustunud 01.05.2004 – RT I 2003, 68, 461 ... RT I 2009, 62, 405
- V.I kaebus Ida Politseiprefektuuri toimingu (kainenemisele paigutamine arestikambrisse), õigusvastasuse tuvastamiseks, haldusasi nr 3-09-531/9, Tartu Halduskohus, kohtuotsus, 24.04.2009. www.kohus.ee/kohtulahendid/temp/3-09-531.pdf. 20.03.2010
- Väärteomenetluse seadustik, 22.05.2002, jõustunud 01.09.2002 – RT I 2002, 50, 313 ... RT I 2009, 68, 463
- Õigekeelsussõnaraamat.
www.eki.ee/dict/qs2006/index.cgi?Q=%C3%B5igusvahemees&F=M&O=0&E=013.
01.2010
- Õiguskantsleri Kantselei. 2009. Menetlusstatistika 2008, http://www.oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/MENETLUSSTATISTIKA_2008x.pdf. 07.01.2010
- Õiguskantsleri Kantselei. 2004. Politsei. Õigus. Riik.
<http://www.oiguskantsler.ee/index.php?pageID=4>. 12.02.2010
- Õiguskantsleri Kantselei. 2008. Soovitus Politseiametile õiguspärasuse ja hea halduse

tava järgimiseks seoses isiku kinnipidamise, tema suhtes ohjeldusmeetmete kasutamise ning kainenemisele paigutamise, www.oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/02_Soovitus_Politseiametile_igusp_rasuse_ja..._kainenemisele_paigutamisega_m_rts_2008.pdf. 08.01.2010

Õiguskantsleri Kantselei, 2008. Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks. www.oiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/03_Soovitus_Politseiametile_igusp_rasuse..._karistuste_hlustamiseks_september_2008.pdf. 01.04.2010

Õiguskantsleri Kantselei. 2008. Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks. 11.07.2008 kiri nr 7-4/080228/0804981

Õiguskantsleri Kantselei. 2009. Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks. 26.02.2009 kiri nr 7-4/081537/0901185

Õiguskantsleri tegevuse korralduse seadus, 05.05.1993, jõustunud 24.05.1993 - RTI, 24.05.1993, 25, 436

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Kaalutusvead.....	14
Joonis 2. Kainenema toimetamise alus.....	38
Joonis 3. Süüteomenetluse läbiviimine.....	40

LISA 1. POLITSEIAMETMIKE ANKEETKÜSIMUSTIK

Hea vastaja, see ankeetküsimustik on mõeldud politseiametnikele, kes oma igapäevatöös puutuvad kokku joores isikute kainenemisele toimetamisega. Küsimustiku on koostanud SKA politsei- ja piirivalvekolledži kaugõpperühma lõpetaja oma lõputöö raames. Ankeet on anonüümne ja Teie poolt antud vastuseid kasutatakse vaid lõputöös, eesmärgiga saada ülevaadet, millised on politseiametnike teadmised isikute kainenema toimetamise õiguslikest alustest. Palun vastake ausalt, sest Teie poolt antud vastused on vajalikud üldistava analüüsi koostamiseks, et saada ülevaade ametnike koolitusvajadustest.

1. Palun märkige oma vanus:

- 20 kuni 29
- 30 kuni 39
- 40 kuni 49
- 50 kuni 59
- üle 60

2. Palun märkige oma haridus:

- keskharidus
- keskeriharidus
- politseiline kõrgharidus
- juriidiline kõrgharidus
- muu kõrgharidus

3. Palun märkige, millise õppeasutuse olete lõpetanud:

- Paikuse Politseikool
- SKA politseikool/politseikolledž

- Muu ülikooli õigusteaduskond
- Muu ülikool

4. Teie põhitööülesanded on:

- patrullitöö
- piirkonnatöö
- muu

5. Palun märkige, kui pikk on Teie tööstaaž politseis:

- kuni 5 aastat
- 5 kuni 10 aastat
- 10 kuni 15 aastat
- üle 15 aasta

6. Tooge palun välja Teile teadaolevaid õigusakte, milles on sätestatud alused isikute kainenema toimetamiseks?

7. Palun selgitage, mis on Teie arvates isikute kainenema toimetamise eesmärk?

- Ära hoida isiku joobeseisundist tulenevat vahetut ohtu, mis võib seisneda nii enese kui ka teiste isikute ohustamises
- Ära hoida, et isik joobes olekuga avalikus kohas ei solvaks inimväarikust ja ühiskondlikku moraalitunnet
- Süüteomenetluse tagamiseks
- Muu (milline?)
- Ei oska öelda

8. Millistest põhimõtetest lähtute isikute kainenema toimetamisel (milliste nõuete täitmist järgite)? Valige sobiv variant.

- Lähtun järgmiste õigusaktide põhimõtetest:

Võimalusel täpsustage neid

põhimõtteid: _____

- Ma tean, et selleks, et isiku kainenema toimetamine oleks seaduslik

- Ei ole sellest kunagi mõelnud, võtan seda kui politseile antud õigust.

9. Kui sageli toimetate joobeseisundi isiku koju?

- Sageli
 Mõnikord, kuid enamasti EI
 Harva
 Mitte kunagi

10. Milline asjaolu takistab Teil kaaluda joobeseisundis isikute toimetamist koju?

- Isiku koju toimetamine on liiga aeganõudev
 Töökorralduslikult ei ole võimalik/lubatud sõita oma teeninduspiirkonnast välja
 Piiratud kilometraaži ja kütuseressursi tõttu ei ole see võimalik
 Muu põhjus (palun kirjeldage)

11. Kui teeksite otsuse toimetada isik koju, milline oleks selleks optimaalne kaugus?

- Isik elab Kesklinna politseijaoskonna tööpiirkonnas
- Isik elukoht jääb patrulltoimkonna patrullmarsruudile
- Isiku elukoht on Tallinna linna haldusterritooriumil
- Isiku elukoht on kilomeetri kaugusel
- Muu

12. Kas isikute kainenema toimetamise kohta on Teile antud juhiseid?

- Jah:
 - Prefektuuri/Politseiameti/PPA poolt antud juhised
 - Vahetu juhi poolt antud juhised
 - Viidud läbi vastav koolitus
 - Õppepäeval antud juhised
 - Muu
- Ei
- Ei tea

Tänan!

Kätlin Tammeveski

katlin.tammeveski@politsei.ee

LISA 2. JOOBESISEISUNDIS ISIKU KAINENEMISELE TOIMETAMISE PROTOKOLLI VORM (PoIS)

Põhja PP Kesklinna politseijaoskond
(politseiasutus)
Kolde pst 65
(aadress)

Joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise P R O T O K O L L

“ ____ ” _____ 2009.a. kell _____

Tallinn, Kolde pst 65
(koostamise koht)

(protokolli koostaja ametinimetus ning ees- ja perekonnanimi)

Kainenemisele toimetatud isik :

Eesnimi _____ Perekonnanimi _____

Isikukood _____ (või sünniaeg ja koht)

Elukoht _____

Isik tuvastatud _____
(dokumendi nimetus, number ja väljaandmise aeg, isiku või tunnistajate ütluste põhjal või muul viisil (näit. X tee))

Kainenemisele toimetamise aeg, koht ja alus: „ ____ “ _____ 2009 a.

(kainenemisele toimetamise koht)

1. Indikaatorvahendi näit : _____
(mõõteriista mark ja seeria nr, mõõtetulemus)

Tõendusliku alkomeetri näit: _____
(mõõteriista mark ja seeria nr, mõõtetulemus)

2. agressiivne käitumine (PoIS § 15² lg 3 p 1)

2.1 rahu rikkumine eluruumis (PoIS § 15² lg 3 p 1, PoIS § 15² lg 4)

3. märgatavate koordinaatsioonihäiretega (PoIS § 15² lg 3 p 2)

4. orienteerumis- või liikumisvõimetu (PoIS § 15² lg 3 p 3)

5. alaealine (PoIS § 15² lg 5 sätestatud alustel)

(kui isik toimetati kainenema PoIS § 15² lg 3 ja PoIS § 15² lg 5¹ alustel,

siis isikul esinevate joobetunnuste kirjeldus PoIS § 15² lg 5² ja PoIS § 15⁸ lg 6 kohaselt)

Isiku läbivaatuse tulemus: _____
(visuaalselt avastatud tervisekahjustused, haiguslikud nähud, hinnang tervislikule seisundile)

Isiku asjade läbivaatamise tulemus _____
(üleriiede ja jalatsite kirjeldus)

Võeti hoiule : _____
(raha summa sõnades, paberraha puhul eri rahamärkide arv, dokumendid ja muud esemed, sh üleriided ja jalatsid)

Hoiule võetud asjad asuvad: _____
(nende hoidmise koht)

Isiku toimetasid kainenemisele: _____
(ees- ja perekonnanimi, ametikoht või elukoht, allkiri)

(ees- ja perekonnanimi, ametikoht või elukoht, allkiri)

Protokoll koostaja: _____ (allkiri)

Isiku suhtes rakendatud ohjeldusmeetmed:

kinnisidumine rahustustool käeraud rahustussärk

Ohjeldusmeetme kasutamise põhjus: 1. otsene enesevigastuse oht

2. teise isiku suhtes rakendatava vägivalda oht

suusõnaline rahustamine eelnimetatud ohu kõrvaldamiseks ei osutunud küllaldaseks

Ohjeldusmeetme rakendamise kestus: _____
(rakendamise alguse kellaeg ja lõpu kellaeg, ametniku perekonnanimi ja allkiri)

Isik kaineneti ja vabastati: “ _____ ” _____ 2009.a. kell _____

Hoiule võetud raha, väärtesemed, dokumendid ja protokollis märgitud muud esemed sain kätte. pretensioone ei ole:

(isiku allkiri)

pretensioone on: _____
(esemed, mida ei tagastatud)

Isiku allkiri: _____ Allkirja andmisest keeldumine: _____
(märged ning ametniku perekonnanimi ja allkiri)

Isiku vabastanud ametnik: _____
(isiku vabastanud ametniku perekonnanimi ja allkiri)

Aine või ese(-med), mida ei tagastatud ja jäeti hoiule ning mille kohta on isikule väljastatud kviitung

nr. _____ : _____
(kui alustati menetlus, siis menetluse liik ja number)

Arsti märged: _____
(kuupäev, kellaeg ja hinnang isiku tervisliku seisundi kohta, arsti ees- ja perekonnanimi, allkiri)

või andmed kiirabibrigaadi koosseis olnud meditsiinitöötaja ning märged kiirabikaardi lisamise kohta)

LISA 3. Põis ALUSEL KOOSTATUD ISIKU KÄINENEMA TOIMETAMISE PROTOKOLLIDE
VAATLUSE TULEMUSED 30.06-31.12.2009

Alus	30.06-06.07		07-15.07		15-25.07		25.07-06.08		06-14.08		14-26.08		26.08-05.09		05-12-09	
	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus
märkimata	1	0	6	0	10	0	8	0	18	0	2	0	5		17	0
2	2	0	2	1	4	2	6	0	4	0	2	0	4	1	9	2
2,1	0	0	0	0	1	0	2	1	3	0	2	1	1	1	0	0
3	17	0	12	7	21	10	41	8	22	7	35	17	32	5	31	9
4	14	5	31	3	15	9	3	0	13	3	5	2	13	6	14	1
5	0	0	0	0	2	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
3.4	55	31	34	19	31	10	23	13	30	13	36	17	21	4	25	6
2.3.4	3	0	3	2	4	2	3	1	2	1	3	1	2	0	1	0
2.3	3	2	6	4	4	2	8	1	7	4	10	1	9	0	7	1
2.4	0	0	3	0	2	0	0	0	0	0	3	0	3	2	0	0
2.2,1.3	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
2.2,1	1	0	2	0	1	1	3	1	2	0	0	0	0	0	1	1
2,1.3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0
2.3.5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
LI	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0
2,5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
2.2,1.3.4	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.2,1.4	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokku	97	38	102	37	97	39	98	26	101	28	101	39	93	19	107	20

Lisa 3. järg

Alus	12-21.09		21.09-02.10		02-12.10		12-23.10		23.10-05.11.		05-14.11		14.11-04.12		04-31.12	
	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus	üldarv	selgitus
märkimata	8	0	21	0	18	0	11	0	20	0	16	0	19	0	2	0
2	3	0	6	1	2	0	3	0	9	1	5	1	10	1	2	2
2,1	2	0	1	0	4	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0
3	28	1	22	1	34	5	28	6	28	6	19	2	18	5	28	11
4	15	3	8	1	12	1	0	0	7	3	13	2	16	0	3	2
5	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0
3.4	21	1	26	4	27	0	24	7	27	4	21	2	4	1	5	0
2.3.4	2	0	1	0	3	0	4	2	4	1	0	0	3	2	3	0
2.3	14	1	11	1	12	0	17	2	13	2	13	3	24	6	17	2
2.4	2	1	2	0	1	0	1	0	0	0	2	0	2	0	3	2
2.2,1.3	1	1	0	0	2	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0
2.2,1	1	1	2	0	1	1	2	0	4	1	1	0	1	0	1	0
2,1.3	0	0	1	1	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	3	0
2.3.5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
LI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
2.5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.2,1.3.4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
2.2,1.4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokku	98	9	101	9	116	7	92	18	117	19	92	10	99	15	71	20

Ajavahemikul 30.06-31.12.2009 koostati Kesklinna politseijaoskonnas kokku 1582 isiku kainenema toimetamise protokollid.

Märgatavad koordineerimisvõlged olid kas ainsa või lisaks ühe alusena ära märgitud 1064 protokollil

Lisa 3. järg

Märkimata – isiku kainenema toimetamise protokollil oli märkimata, mis alusel isik kainenema toimetati

Protokollides toodud isiku kainenema toimetamise alused:

2 – agressiivne käitumine (PolS § 15² lg 3 p 1);

2,1 – rahu rikkumine eluruumis (PolS § 15² lg 3 p 1, PolS § 15² lg 4);

3 – märgatavad koordineerimishäiretega (PolS § 15² lg 3 p 2);

4 – orienteerumis- või liikumisvõimetu (PolS § 15² lg 3 p 3);

5 – alaealine (PolS § 15² lg 5);

3.4 – märgatavad koordineerimishäired ja orienteerumis- või liikumisvõimetu;

2.3.4 – agressiivne käitumine ja märgatavad koordineerimishäired ja orienteerumis- või liikumisvõimetu;

2.3 - agressiivne käitumine ja märgatavad koordineerimishäired;

2.4 - agressiivne käitumine ja orienteerumis- või liikumisvõimetu;

2.2,1.3 – agressiivne käitumine ja rahu rikkumine eluruumis ja märgatavad koordineerimishäired;

2.2,1 – agressiivne käitumine ja rahu rikkumine eluruumis;

2,1.3 – rahu rikkumine eluruumis ja märgatavad koordineerimishäired;

2.3.5 - agressiivne käitumine ja märgatavad koordineerimishäired ja alaealine;

LI – liiklus;

2.5 – agressiivne käitumine ja alaealine;

2.2,1.3.4 – agressiivne käitumine ja rahu rikkumine eluruumis ja märgatavad koordineerimishäired ja orienteerumis- või liikumisvõimetu;

2.2,1.4 - agressiivne käitumine ja rahu rikkumine eluruumis ja orienteerumis- või liikumisvõimetu.

LISA 4. ISIKU KAINENEMA TOIMETAMISE PROTOKOLLI VAATLUSE TULEMUSED

	sünniaeg	menetlus			sünniaeg	menetlus
1	4.12.1967	KarS § 199		51	3.06.1981	AS § 70
2	11.04.1978	Kainenema		52	6.09.1959	AS § 70
3	9.10.1956	KarS § 121		53	6.10.1975	KarS § 199
4	19.03.1964	AS § 70		54	12.01.1958	KarS § 424
5	28.06.1969	AS § 70		55	11.05.1977	AS § 70
6	14.10.1954	AS § 70		56	30.12.1955	AS § 70
7	23.12.1960	AS § 70		57	8.08.1975	AS § 70
8	15.09.1982	AS § 70		58	6.09.1990	AS § 70
9	1.01.1965	AS § 70		59	6.10.1979	AS § 70
10	10.02.1962	AS § 70		60	8.04.1967	ÜTS § 54 ⁷ lg 3
11	18.05.1976	NPALS § 15 ¹		61	24.08.1978	KarS § 266 lg 1
12	29.07.1981	AS § 70		62	12.04.1956	AS § 70
13	VM	ei leitud		63	8.08.1960	AS § 70
14	25.07.1976	AS § 70		64	5.05.1962	Kainenema
15	13.10.1986	KarS § 262		65	22.06.1977	AS § 70
16	VM	AS § 70		66	5.01.1977	AS § 70
17	23.07.1955	AS § 70		67	12.09.1946	AS § 70
18	11.03.1970	AS § 70		68	14.08.1949	AS § 70
19	25.02.1975	AS § 70		69	23.08.1971	AS § 70
20	VM	Kainenema		70	22.03.1990	AS § 70
21	29.07.1981	KarS § 121		71	VM	ei leitud
22	8.10.1985	KarS § 262		72	VM	AS § 70
23	VM	AS § 70		73	25.02.1990	KarS § 218 lg 1
24	2.05.1967	LS		74	9.05.1964	AS § 70
25	14.02.1982	KarS § 262		75	VM	AS § 70
26	1.12.1980	NPALS § 15 ¹		76	27.09.1953	AS § 70
27	23.03.1984	KarS § 262		77	12.04.1956	AS § 70
28	VM	KarS § 218 lg 1		78	15.08.1943	AS § 70
29	13.06.1978	AS § 70		79	29.02.1977	KarS § 262
30	VM	KarS § 262		80	28.11.1979	AS § 70
31	VM	AS § 70		81	6.11.1991	AS § 71
32	17.06.1963	AS § 70		82	19.10.1961	AS § 70
33	VM	AS § 70		83	16.12.1979	NPALS § 15 ¹
34	18.09.1988	KarS § 262		84	13.06.1973	Kainenema

35	8.02.1982	AS § 70		85	3.05.1966	Sundtoomine
36	29.01.1947	AS § 70		86	31.12.1978	NPAS § 15 ¹
37	27.08.1954	AS § 70		87	19.05.1961	AS § 70
38	16.12.1953	KarS § 262		88	Nimi puudu	
39	30.09.1988	KarS § 262		89	11.02.1960	KarS § 262
40	11.02.1979	Kainenema		90	15.08.1967	AS § 70
41	15.02.1990	AS § 70		91	VM	AS § 70
42	15.09.1972	AS § 70		92	18.01.1975	AS § 70
43	VM	KarS § 121		93	VM	ei leitud
44	VM	ÜTS § 54 ⁷ lg 3		94	25.11.1981	KarS § 218 lg 1
45	10.06.1971	AS § 70		95	19.10.1961	AS § 70
46	20.10.1982	AS § 70		96	12.09.1980	NPALS § 15 ¹
47	14.08.1949	AS § 70		97	25.04.1979	NPALS § 15 ¹
48	17.07.1959	AS § 70		98	21.09.1983	AS § 70
49	31.07.1962	AS § 70		99	31.10.1963	KarS § 262
50	27.05.1981	AS § 70		100	19.10.1961	AS § 70

Isiku kainenema toimetamise protokollid 07.-15.07.2009, isikute kinnipidamise raamat nr 17.

AS § 70 – Alkohoolse joogi tarbimise eest avalikus kohas või avalikku kohta joobnud olekus ilmumine.

AS § 71 – Alkohoolse joogi tarbimine alaealise poolt.

KarS § 121 – Kehaline väärkohtlemine.

KarS § 199 – Vargus.

KarS § 218 lg 1 – Varavastane süütegu väheväärtusliku asja ja varalise õiguse vastu.

KarS § 262 – Avaliku korra rikkumine.

KarS § 266 lg 1 - Omavoliline sissetung.

KarS § 424 – Mootorsõiduki ja trammi juhtimine joobeseisundis.

LS § 74¹⁷ - Mootorsõiduki- või trammijuhi poolt varalise kahju või tervisekahjustuse tekitamine.

NPALS § 15¹ – Narkootilise või psühhotropse aine ebaseaduslik käitlemine väikeses koguses.

ÜTS § 54⁷ lg 3 – Sõit sõiduõigust tõendava dokumendita ja taksosõidutasu maksmisest keeldumine (Taksosõidutasu maksmisest keeldumine).

VM – välismaalane.

Ei leitud – Infosüsteemist ei leitud isiku kainenema toimetamise protokollil märgitud isiku kohta andmeid.

Nimi puudu - Isiku kainenema toimetamise protokollil puudusid kainenema toimetatud isiku isikuandmed.

LISA 5. JOOBESISEISUNDIS ISIKU KAINENEMISELE TOIMETAMISE PROTOKOLLI VORM (PPVS)

(Politseiasutuse struktuuriüksus)

Siseministri 14. detsembri 2009. a. määruse nr 65
„Joo beseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokoll
vorm“

(aadress)

Lisa

Joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise P R O T O K O L L

“ _____ ” _____ 20 ____ .a. kell _____
(koostamise koht)

(protokoll koostaja ametinimetus ning ees- ja perekonnanimi)

Kainenemisele toimetatud isik :

Eesnimi _____ Perekonnanimi _____

Isikukood _____ (või sünniaeg ja koht)

Elukoht _____

Isik tuvastatud _____

(dokumendi nimetus, number ja väljaandmise aeg, isiku või tunnistajate ütluste põhjal või muul viisil)

Kainenemisele toimetamise aeg, koht ja alus: „ _____ “ _____ 20 ____ a.

(kainenemisele toimetamise koht)

Indikaatorvahendi näit : _____
(mõõteriista mark ja seeria nr, mõõtetulemus)

Tõendusliku alkomeetri näit: _____
(mõõteriista mark ja seeria nr, mõõtetulemus)

1. kainenemisele toimetamine on vältimatu isikust endale või teisele isikule lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks (PPS § 7²⁹ lg 1)

2. alaealist ei ole võimalik kinnipidamiskohajärgse prefektuuri piires üle anda täiskasvanud perekonnaliikme, hooldaja või eestkostja hoole alla (PPS § 7²⁹ lg 2)

3. isik on keeldunud joo beseisundi kontrollimisest indikaatorvahendiga või selle tuvastamisest tõendusliku alkomeetriga või ei ole võimeline järgima indikaatorvahendi või tõendusliku alkomeetri kasutamise protseduuri (PPS § 7²⁹ lg 3 p 1)

4. isikult on võetud bioloogilise vedeliku proov joo be tuvastamiseks ja joo beseisundi tuvastamine bioloogilise vedeliku proovi uuringuga ei ole kohe võimalik (PPS § 7²⁹ lg 3 p 2)

Isiku läbivaatuse tulemus: _____
(visuaalselt avastatud tervisekahjustused, haiguslikud nähud, hinnang tervislikule seisundile)

Isiku asjade läbivaatamise tulemus _____
(üleriiete ja jalatsite kirjeldus)

Võeti hoiule : _____
(raha summa sõnades, paberraha puhul eri rahamärkide arv, dokumendid ja muud esemed, sh üleriided ja jalatsid)

Hoiule võetud asjad asuvad: _____
(nende hoidmise koht)

Isiku toimetasid kainenemisele: _____
(ees- ja perekonnanimi, ametikoht või elukoht, allkiri)

(ees- ja perekonnanimi, ametikoht või elukoht, allkiri)

Protokoll koostaja: _____ (allkiri)

Isiku suhtes rakendatud sund:

kinnisidumine *rahustustool* *käeraud* *rahustussärk*

Ohjeldusmeetme kasutamise põhjus: 1. otsene enesevigastuse oht

2. teise isiku suhtes rakendatava vägivalda oht

suusõnaline rahustamine eelnimetatud ohu kõrvaldamiseks ei osutunud küllaldaseks

Sunni rakendamise kestus: _____
(rakendamise alguse kellaeg ja lõpu kellaeg, ametniku perekonnanimi ja allkiri)

Isiku avaldused ja taotlused: _____

Isik kainenenes ja vabastati: “ _____ ” _____ 20 ____ .a. kell _____

Hoiule võetud raha, väärtesemed, dokumendid ja protokollis märgitud muud esemed sain kätte.
pretensioone ei ole: _____ (isiku allkiri) pretensioone on: _____ (isiku allkiri)

Tagastamata jäetud asi või ese ja tagastamata jätmise alus: _____

_____ (kui alustati menetlus, siis menetluse liik ja number)

Isiku allkiri: _____ **Allkirja andmisest keeldumine:** _____
(märke ning ametniku perekonnanimi ja allkiri)

Isiku vabastanud ametnik: _____
(isiku vabastanud ametniku perekonnanimi ja allkiri)

Arsti märge (täidetakse juhul, kui isikule on kutsutud arst isiku tervisliku seisundi kohta hinnangu andmiseks): _____
(kuupäev, kellaeg ja hinnang isiku tervisliku seisundi kohta, arsti ees- ja perekonnanimi, allkiri)

_____ (või andmed kiirabibrigaadi koosseis olnud meditsiinitöötaja ning märge kiirabikaardi lisamise kohta)

LISA 6. PPVS ALUSEL KOOSTATUD ISIKU KAINENEMA TOIMETAMISE PROTOKOLLIDE VAATLUSE TULEMUSED

Alus	Järjekorranumber	
	807-919	902-1026
1	20	21
1.3	56	48
Kokku	76	69

Vaadeldud kainestusmajas asuvaid isiku kainenema toimetamise protokolle numbrist 807 kuni numbrini 1026 (antud numbrid näitavad alates kainestusmaja avamisest kainestusmajja kainenema toimetatud isikute arvu, kõik protokollid on köidetud numbrilises järjekorras kaustadesse), millest 145 protokollid oli koostatud Kesklinna politseijaoskonna ametnike poolt.

Isiku kainenema toimetamise protokollides oli kainenema toimetamise aluseks märgitud:

1 - kainenemisele toimetamine on vältimatu isikust endale või teisele isikule lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks (PPS § 7²⁹ lg 1);

1.3 - kainenemisele toimetamine on vältimatu isikust endale või teisele isikule lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks (PPS § 7²⁹ lg 1) ja isik on keeldunud joobeseisundi kontrollimisest indikaatorvahendiga või selle tuvastamisest tõendusliku alkomeetriga või ei ole võimeline järgima indikaatorvahendi või tõendusliku alkomeetri kasutamise protseduuri (PPS § 7²⁹ lg 3 p 1).